

כליאת מהגרים ומבקשי מקלט בישראל דוח מעקב שנתי 2023

המוקד לפליטים ולמהגרים
Hotline for Refugees and Migrants

כליאת מהגרים ומבקשי מקלט בישראל

דוח מעקב שנתי 2023

מאי 2024

כתיבה ומחקר: שירה עבו, טלי ברומברג, ד"ר אנדה ברק-ביאנקו וסיגל רוזן

עריכה ועיצוב: אלפא אלשיך וחמוטל סדן

תצלום הכריכה: דוברות שירות בתי הסוהר

תודתנו נתונה לאמיתי נצר צרניק, עמיר ליבנה בר-און, גלעד קינן, רותם למפרום, הגר שילה ושי אפרתי על התנדבותם המסורה בתחום המיחשוב, שאפשרה לנו לעבד את נתוני אלפי הפרוטוקולים של דיוני בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין ולשאוב מהם מידע רב בעל חשיבות.

על המוקד לפליטים ולמהגרים

המוקד לפליטים ולמהגרים הוא עמותה א־מפלגתית וללא מטרת רווח ששמה לה למטרה להגן ולקדם את זכויות האדם של פליטים ומהגרי עבודה ולמנוע סחר בבני אדם בישראל. העמותה פועלת באמצעות מתן מידע, ייעוץ וייצוג משפטי; ביקורים במתקני הכליאה למהגרים וכן פעילות ויוזמות ציבוריות.

הצפירה 18, תל אביב – יפו 6515417, ישראל

דואר אלקטרוני: info@hotline.org.il

טלפון: 03-5602530

אתר: www.hotline.org.il

תוכן העניינים:

מבוא	עמ' 3
שנת 2023 במספרים	עמ' 6
מעצר המפגינים מול הפסטיבל שארגנה שגרירות אריתריאה בישראל	עמ' 12
בספטמבר 2023	
בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין	עמ' 15
א. חשד לסחר בבני אדם	עמ' 15-17
ב. מעצר משפחות מהגרים	עמ' 18-22
ג. מבקשי מקלט שנעצרו בזמן שבקשותיהם תלויות ועומדות	עמ' 22-27
ד. פגמים בדיונים	עמ' 27-31
ה. ליקויים במעצרים	עמ' 31
ו. מהגרים שהוחזקו במשמורת לתקופה ארוכה בגלל קושי טכני	עמ' 32-34
ז. מעצר מהגרים השוהים בישראל תחת הגנה מפני הרחקה	עמ' 35-39
ח. כלואים לתקופות ממושכות	עמ' 39-43
ט. מתמודדי נפש במעצר	עמ' 43-52
מתקן יהלום בנתב"ג	עמ' 53-54
סיכום והמלצות	עמ' 55-57

הרחקה כפויה של מהגרים הפכה זה מכבר לאבן יסוד במדיניות ההגירה של מדינות רבות, כולל מדינות ליברליות מסורתיות. למרות שסטטיסטיקה עולמית על מספר המהגרים המגורשים או העצורים בגין הפרת תנאי השהות אינה זמינה, ניתן להתרשם מהיקף התופעה מהנתונים שמפרסמת ארה"ב, המפעילה את מערכת מעצרי המהגרים הגדולה בעולם ומחזיקה כ-50,000 מהגרים במשמורת בכל זמן נתון.¹ פרקטיקות של מעצר וגירוש משקפות את הכוח הריבוני של מדינות לאום לאבטח את גבולותיהן ולהבחין בין לא-אזרחים רצויים לבלתי רצויים. למרות שפרקטיקות אלה אינן מסווגות על-פי חוק כאמצעי ענישה, בפועל הן עונש במסווה של משפט מנהלי. יתרה מכך, לאותם מורחקים בכפייה, בין שהם מגורשים ובין עצורים במעצר מנהלי, אין גישה לרבות מההגנות הנלוות בדרך כלל לענישה פלילית, ובכך מוכפלת פגיעותם של מהגרים אלה. רייטר וקוטין (Reiter & Coutin, 2017)² מתארים מצב זה כ"אי-קיום חוקי", שבו המהגרים מודרים ומורחקים לא רק פיזית וחברתית אלא גם מהגנות החוק המוענקות לאזרחים. דוגמה לכך היא המקרה של העצורים מפסטיבל השגרירות האריתראית, שיתואר בהרחבה בהמשך, שהועברו למעצר מנהלי בשל חוסר היכולת להמשיך ולהחזיק בהם במעצר פלילי בגלל היעדר ראיות להצדקת כתב אישום פלילי.

מעצר וגירוש מערערים את כבודו של האדם המורחק בכפייה וגורמים סבל מיותר לא רק למורחק אלא גם לבני המשפחה והקהילה. פרקטיקות אלה עשויות להחמיר טראומות מהעבר ולגרום נזקים קשים לבריאות הפיזית והנפשית, במיוחד אצל ילדים. לבידוד הפיזי והחברתי בתקופת המעצר יש השלכות רגשיות ונפשיות הרסניות. ואולם לא רק ההרחקה בפועל גורמת נזקים וסבל אלא גם תחושת הגירוש או המעצר, האיום היומיומי בהרחקה, המתואר על-ידי דה-ג'נובה (De Genova, 2002)³ כ"בר-הרחקה" (deportability), מוביל לפחד מתפשט ולהשלכות חמורות על בריאות הנפש בקרב

¹ מתוך <https://www.globaldetentionproject.org>

² Reiter, K., & Coutin, S. B. (2017). Crossing borders and criminalizing identity: The disintegrated subjects of administrative sanctions. *Law & Society Review*, 51(3), 567-601.

³ De Genova, N. P. (2002). Migrant "illegality" and deportability in everyday life. *Annual review of anthropology*, 31(1), 419-447.

משפחות שלמות. ההשלכות הקריטיות של מדיניות אגרסיבית זו דורשות לאזן את הסמכות הריבונית עם מחויבות חזקה לשמירה על זכויותיהם של העצורים והמגורשים. גם בשנת 2023 המשיך המוקד לפליטים ולמהגרים לבקר ולעקוב אחר תנאי המשמורת של מהגרות ומהגרים חסרי מעמד ואחר העמידה של מוסדות המדינה בחוקים ובתקנות המסדירים את המעצר, המאסר והגירוש. עשינו זאת במטרה להמשיך ולוודא שזכויות העצירים נשמרות, וכבודם אינו נרמס על אף המצב הפגיע שבו הם מצויים. דוח זה, התשיעי במספר, מספק סקירה מקיפה של הפרת זכויותיהם של עצורים, מגורשים ומסורבים בעת המעצר, במתקני המשמורת ובבתי הדין, ואת פעילויות המוקד לפליטים ולמהגרים לסייע בתחומים אלה. הדוח מבוסס על ניתוח פרוטוקולים של דיוני בתי הדין (1,790), מענים לבקשות חופש מידע (3), ייעוץ וייצוג המוקד בתיקים שונים ועדויות של המורחקים או המקורבים להם כחלק מהקשרים השוטפים שלנו עם הקהילות השונות.

גם השנה, כבשנים קודמות, פעלנו באופן פרו-אקטיבי כדי להגן על זכויותיהם של העצורים והמסורבים, ועיקר הפעילות שלנו התמקדה בסיוע משפטי ופארא-משפטי אינדיבידואלי. ואלו הם חלק מהפעילויות וההישגים הבולטים שלנו בשנת 2023:

- שיפור תנאי המשמורת למסורבי כניסה בנתב"ג – על ידי מעקב שוטף ופנייה לגורמי הממסד הרלוונטיים הצליח המוקד לשפר את תנאי המחיה של אותם מהגרים המוחזקים במעצר, עד שיגורשו בחזרה לארצות המוצא שלהם.
- מניעת ההרחקה בכפייה של מהגרים החוסים תחת הגנה זמנית – על ידי מעקב אחר פרוטוקולים של בתי הדין וזיהוי המקרים החריגים הצליח המוקד למנוע את גירושם של מהגרים שבארצם נשקפת להם סכנה.
- ייצוג עצורים מאירועי פסטיבל השגרירות האריתראית – התערבות משפטית ופארא-משפטית מהירה בשילוב הסברה תקשורתית הביאו לתשומת לב ציבורית ולהבטחת הליך משפטי הוגן שתתם לשחרורם של עצירים רבים.
- קידום ייצוג משפטי עבור מתמודדי נפש במעצר הזכאים לשירותי הסיוע המשפטי – מעקב שוטף אחר פרוטוקולים של בתי המשפט וזיהוי מקרים

חריגים אפשרו לעצורים מתמודדי נפש לקבל ייצוג משפטי הולם ולזכות לדיונים הוגנים יותר.

- הנגשת מערכת המקלט לעצורים במתקני המשמורת השונים שנמנעה מהם הזכות להגיש בקשות למקלט.

בהמשך הדוח נציג את הנתונים הסטטיסטיים של שנת 2023, נתאר את גל המעצרים בעקבות פסטיבל שגרירות אריתריאה ואת ההפגנה נגדו – הנושא המרכזי בדוח זה – ננתח את ההתנהלות השוטפת של בית הדין לביקורת משמורת ונאיר את הפגמים במעצר ובדיונים. כמו בדוחות הקודמים, גם בדוח זה נפנה זרקור אל האוכלוסיות הפגיעות ביותר – קורבנות סחר ועבדות ומתמודדי נפש.

א. מסורבי כניסה לישראל

במהלך שנת 2023 סירבה ישראל לכניסתם של 20,116 מהגרים,⁴ מתוכם 3,972 נעצרו במעבר הגבול והוחזקו במתקן יהל"ם בנתב"ג.⁵ המדינות העיקריות שמאזרחיהן נמנעה הכניסה לישראל, בסדר יורד, הן רוסיה (4,612), אוקראינה (3,109), גיאורגיה (2,744) ומולדובה (1,072). מדאיגה במיוחד העובדה שמדינת ישראל ממשיכה לסרב לכניסתם של אלפי אזרחי אוקראינה – וזאת בזמן שהיא מקיימת מדיניות של אי-הרחקה לאוקראינה, עקב המלחמה הקשה שעדיין מתחוללת בשטחה. גם השנה הרוב המוחץ של סירובי הכניסה לאזרחי אוקראינה נומקו ב"חשש להגירה לא חוקית", וזאת חרף חובתה של מדינת ישראל להתייחס לאזרחי אוקראינה הנמלטים מארצם כאל מבקשי מקלט. לפי פרסום רשות ההגירה, יותר ממחצית מסירובי הכניסה של אזרחי גיאורגיה במהלך השנה היו בעילת "ניסיון לגניבת גבול" – משמע שמדובר באנשים שניסו להיכנס לישראל דרך נתב"ג מבלי לעבור בביקורת הגבולות ונתפסו על ידי פקחי הרשות בעת המעשה.⁶ מקרב המסורבים במהלך השנה – 140 היו קטינים מתחת לגיל 18 שהוחזקו במתקן יהל"ם.⁷

ב. מבקשי מקלט

במהלך שנת 2023 הוגשו 6,833 בקשות למקלט מדיני בישראל. המדינה שאזרחיה הגישו השנה את מספר בקשות המקלט הגבוה ביותר היא רוסיה (1,864 בקשות), והמדינות הבאות אחריה הן הודו (751 בקשות) ובלארוס (688 בקשות). נתונים אלו אינם כוללים בקשות שהוגשו, אך טרם נקלטו וטרם טופלו על ידי רשות ההגירה, ועל כן בסוף שנת 2023 היו עוד כ-1,300 בקשות מקלט בהמתנה לקליטה. גם במהלך 2023 סירבה רשות ההגירה לקלוט ולטפל בבקשות מקלט שהגישו אזרחי אוקראינה, ועל כן

⁴ מתוך נתוני זרים בישראל, מהדורה מסכמת לשנת 2023, מארס 2024, ע' 33.

⁵ מתוך תשובת רשות האוכלוסין וההגירה [לבקשת חופש מידע שהוגשה על ידי המוקד לפליטים ולמהגרים](#).

⁶ מתוך נתוני זרים בישראל, מהדורה מסכמת לשנת 2023, ע' 33.

⁷ מתוך תשובת רשות האוכלוסין וההגירה [לבקשת חופש מידע שהוגשה על ידי המוקד לפליטים ולמהגרים](#).

בנתוני הרשמיים נכתב שאף אזרח אוקראינה לא הגיש בקשה למקלט במהלך השנה.⁸

גישה למערכת המקלט מתוך מתקני המשמורת

לפי נתוני רשות ההגירה, במהלך שנת 2023 טיפלה הרשות ב-53 בקשות מקלט שהוגשו במתקני המשמורת השונים: 34 בקשות שהגישו גברים ו-15 בקשות שהגישו נשים בעת שהוחזקו במעצר מנהלי-הגירתי בכלא גבעון. כמו כן טופלו במשך השנה שלוש בקשות מקלט שהגישו גברים ובקשת מקלט אחת שהגישה אישה בעת שהוחזקו במעצר הגירתי במתקן יהל"ם בנתב"ג.⁹ אישה יחידה זו, שהגישה בקשת מקלט בעת שהוחזקה במעצר במתקן יהל"ם, יוצגה על ידי המוקד לפליטים ולמהגרים, וסיפורה יתואר בהרחבה בהמשך הדוח.

בדצמבר 2023 פנה המוקד לפליטים ולמהגרים לראש מנהל אכיפה וזרים ברשות ההגירה, יוסי אדלשטיין, ולמשנה ליועצת המשפטית לממשלה, ד"ר גיל-עד נועם, לאחר שרשות ההגירה ניסתה לגרש עצור מבקש מקלט מבלי לבחון את בקשתו. בפנייה תואר המקרה של מ', אזרח מצרים שנעצר באוקטובר 2023 והועבר למשמורת מנהלית בכלא גבעון. למחרת מעצרו הובא מ' לפני בית הדין לביקורת משמורת ושם טען כי במצרים נשקפת סכנה לו ולמשפחתו, עקב אמונתו הנוצרית. **בית הדין אישר את צו המשמורת, אך הורה לרשות ההגירה לבחון את טענותיו של מ' בדבר הסכנה הנשקפת לו במדינתו. על אף ההוראה הברורה של בית הדין, רשות ההגירה ניסתה לגרש את מ', ורק לאחר שעורכת דינו, מיכל פומרנץ, הגישה ערר בהול בשמו – התאפשר למ' לראשונה להגיש בקשה למקלט מדיני בישראל.**

בפנייה הובאו גם עדויותיהם של עצורים סודנים שהוחזקו במשמורת מנהלית בגבעון ויוצגו על ידי המוקד. הם סיפרו כי לא ראו שום דפי מידע או הסבר על זכותם להגיש בקשה למקלט בישראל ועל אופן הגשת הבקשה. אחד מהעצורים סיפר לצוות המוקד כי ביקש מנציג רשות ההגירה להגיש בקשה למקלט, וזה הפנה אותו להנהלת הכלא;

⁸ מתוך נתוני זרים בישראל, מהדורה מסכמת לשנת 2023, מארס 2024, עמ' 14-15.

⁹ מתוך תשובת רשות האוכלוסין וההגירה [לבקשת חופש מידע שהוגשה על ידי המוקד לפליטים ולמהגרים](#).

בהמשך הוא ביקש מהסוהרים להגיש בקשה למקלט, אך אלו לא העבירו לו את טופס הבקשה. שלושה עצורים מקרב הקבוצה העידו גם בבית הדין לביקורת משמורת על הקושי להגיש בקשה למקלט בעודם עצורים.¹⁰

ג. שוהים ברישיון

לפי נתוני רשות ההגירה, נכון לסוף שנת 2023 שהו בישראל 23,081 "מסתננים", רובם המכריע אזרחי אריתריאה וסודן (89%). מספר זה אינו כולל אלפי אזרחי סודן שלאורך השנים קיבלו תושבות ארעית מטעמים הומניטריים, עקב החלטות ממשלה שונות ופסיקות בג"ץ, והמספר גם אינו כולל את המעטים מקרב אזרחי אריתריאה שהוכרו על ידי מדינת ישראל כפליטים. בדוח "נתוני זרים" המסכם לשנת 2023 התייחסה רשות ההגירה לראשונה לתופעת "ההסתננות" לישראל דרך גבול ירדן, וציינה כי בשנים 2019-2023 אותרו בישראל 190 איש שהצהירו בפני פקחי הרשות כי "הסתננו" לישראל דרך גבול ירדן. מרבית ה"מסתננים" דרך גבול ירדן לאורך השנים הם אזרחי תורכיה ואתיופיה, וחלקם של אזרחי ואזרחיות אתיופיה התגבר בשנים האחרונות, עם פרוץ המלחמה בחבל טיגראי.¹¹ עוד בשנת 2021 התריע המוקד למשרד המתאמת הבינמשרדית למאבק בסחר בבני אדם על סכנה אפשרית להיווצרות נתיב סחר בבני אדם לישראל דרך גבול ירדן, וזאת לאחר שצוות המוקד זיהה שתי נשים, אזרחיות אתיופיה, שהגיעו לישראל דרך ירדן, כקורבנות סחר. במארס 2023 פורסם במוסף 7 ימים של ידיעות אחרונות תחקיר על אודות דפוס הסחר שהמוקד התריע מפניו: נשים אתיופיות, שהגיעו לירדן כעובדות משק בית, מצאו את עצמן משועבדות, הועברו לגדה המערבית ומשם נמלטו לישראל.¹² המוקד אף העלה בפני הגורמים המעורבים במאבק בסחר בבני אדם בישראל ובעולם את החשש שמא חלק מהנשים הוזמנו לישראל על ידי גברים שממשיכים לנצל אותן גם בארץ.

בנוסף, בסוף שנת 2023 שהו בישראל 111,132 מהגרי עבודה ברישיון. גם השנה הענף שבו הועסקו רוב מהגרי העבודה היה ענף הסיעוד הפרטי (60,885 עובדות

¹⁰ מתוך פניית המוקד מ-14 בדצמבר 2023.

¹¹ מתוך נתוני זרים בישראל, מהדורה מסכמת לשנת 2023, מארס 2024, ע' 9.

¹² [נתיב השפחות: השיטה האכזרית של סחר בנשים אתיופיות מירדן לישראל](#), הדר גיל-עד, 4 במארס 2023.

ועובדים); אחריו ענף הבניין (24,763 עובדים); וענף החקלאות (17,241 עובדים ועובדות). כמו כן הועסקו ברישיון 1,673 מהגרי עבודה בענף המלונאות וכן 1,056 עובדות ועובדים בענף הסיעוד המוסדי. במהלך שנת 2023 התאפשר לראשונה להעסיק מהגרי עבודה ברישיון גם בענף התעשייה, והענף קלט 149 מהגרים.¹³

בטבח ה-7 באוקטובר נרצחו על ידי מחבלי חמאס 66 מהגרים: 39 מהגרי עבודה בחקלאות אזרחי תאילנד; 13 סטודנטים לחקלאות אזרחי נפאל, טנזניה וקמבודיה; שבעה עובדי סיעוד אזרחי הפיליפינים, סרי לנקה ומולדובה; ארבעה עובדי בניין אזרחי סין; שני אזרחי אריתריאה ואזרח סודאן ששהו בישראל כדין תחת הגנה זמנית. כמו כן נחטפו מהנגב המערבי 31 מהגרי עבודה בחקלאות אזרחי תאילנד, עובד סיעוד אזרח הפיליפינים, סטודנט לחקלאות אזרח נפאל וסטודנט לחקלאות אזרח טנזניה. במסגרת עסקת שחרור החטופים בין ישראל לחמאס, שוחררו בין הימים 24-29 בנובמבר 23 חטופים אזרחי תאילנד, בהם אישה אחת, וחטוף אחד אזרח הפיליפינים. נכון למועד כתיבת שורות אלו, 6 אזרחי תאילנד: נאטאפונג פינטה, סאטיאן סוואנאקם, וואצ'ארה סריהאון, באנאוואט סהטאו, סוראסאק לאמנאו, פונגסאק טהנה וכן אזרח נפאל ביפין ג'ושי – עדיין מוחזקים בשבי חמאס בעזה. חמאס מחזיק גם בגופותיהם של אזרחי תאילנד, סונטאיה אקראסי ו-סותטיסאק רינטלאק, ובגופתו של אזרח טנזניה, ג'ושוע לואיטו מולל, שנרצחו במתקפת ה-7 באוקטובר.

הזעזוע מהטבח הוביל רבים מעובדי החקלאות התאילנדים לשוב למולדתם ויצר מחסור בעובדים בישראל. מפרוץ המלחמה פועלת רשות ההגירה כדי לצמצם את הפער בעובדים, וכך לראשונה, בהחלטת ממשלה עקב מלחמת "חרבות ברזל", הועסקו בחודשיה האחרונים של 2023 עובדי חקלאות ממדינות חדשות, ובהן: מלאווי (623 עובדים), הודו (545 עובדים), סרי לנקה (396 עובדים), זמביה (157 עובדים), טנזניה (23 עובדים), נפאל (11 עובדים), טוגו (11 עובדים) ורואנדה (9 עובדים), שרבים מהם

¹³ מתוך נתוני זרים בישראל, מהדורה מסכמת לשנת 2023, מארס 2024, ע' 16.

הגיעו דרך מסלולים פרטיים.¹⁴ נראה כי מיעוט מקרב העובדים החדשים הם למעשה סטודנטים זרים לחקלאות שגויסו כעובדים לאחר שהשלימו את לימודיהם.

ד. שוהים ללא רישיון

לפי נתוני ההגירה, בסוף שנת 2023 שהו בישראל כ-50,000 מהגרים ללא רישיון שהייה. מחציתם תיירים שנשארו בארץ לאחר שתוקף האשרה שלהם פג (25,400), ומחציתם מהגרי עבודה שהפרו בצורה זו או אחרת את תנאי אשרת העבודה (25,292). אזרחי רוסיה מהווים את הקבוצה הגדולה ביותר של "תיירים" שנשארו בישראל לאחר שאשרתם פגה (5,100), ואחריהם אזרחי אוקראינה, המוגנים מפני גירוש בישראל (4,600).¹⁵ ב-7 במרץ 2024 הודיעה רשות ההגירה כי בהתאם לפסק דין של בית המשפט המחוזי, על הרשות להנפיק רישיונות שהייה מסוג 2(א) לכל אזרחי אוקראינה השוהים בישראל, בין שהם שוהים בישראל באשרת תייר ובין שהם שוהים ללא רישיון. על כן הרשות הזמינה את אזרחי אוקראינה השוהים בישראל לפנות אליה בצירוף פרטיהם האישיים, על מנת שיזומנו לקבלת הרישיון.¹⁶

ה. מגורשים

במהלך שנת 2023 הורחקו מישראל 5,004 איש ואישה, לאחר שהוצא נגדם צו הרחקה בגין שהייה שלא כדין או לאחר שהפרו את תנאי הרישיון שלהם. מדובר בעלייה חדה לעומת שלוש השנים הקודמות, שבהן מספר המורחקים היה נמוך דרמטית, כפי שניתן לראות בגרף 1, וזאת בהשפעות מגפת הקורונה. המדינה שאזרחיה היוו את הקבוצה הגדולה ביותר של מורחקים הייתה רוסיה (1,371 איש), אחריה אוקראינה (1,350 איש) וגיאורגיה (444 איש).¹⁷ ההרחקה של אזרחי אוקראינה מעלה סימני שאלה לאור ההגנה מפני הרחקה שתחתיה הם חוסים.

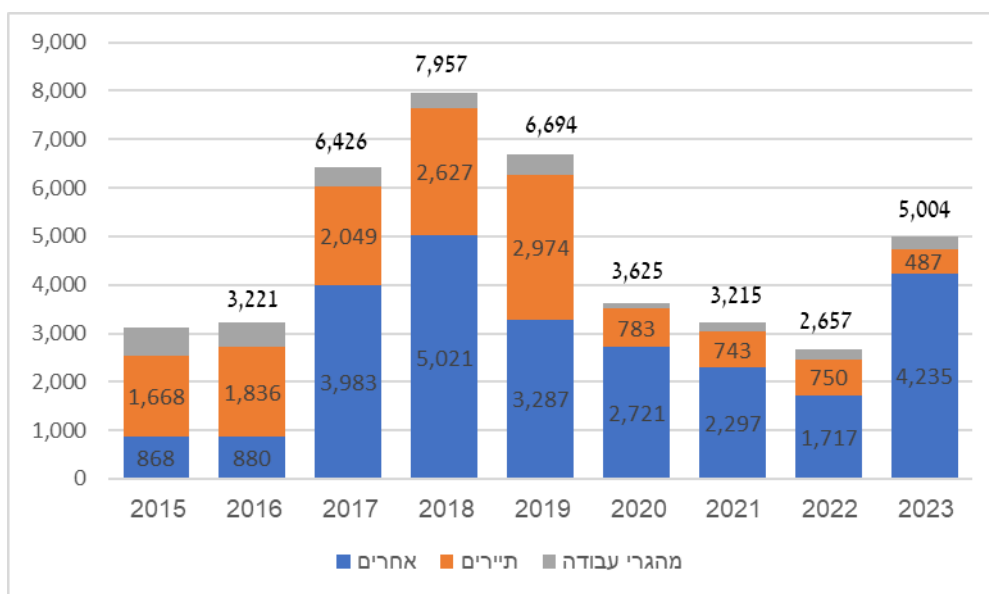
¹⁴ מתוך נתוני זרים בישראל, מהדורה מסכמת לשנת 2023, מארץ 2024, עמ' 25.

¹⁵ מתוך נתוני זרים בישראל, מהדורה מסכמת לשנת 2023, מארץ 2024, עמ' 16-17 ו-28.

¹⁶ מתוך הודעת רשות האוכלוסין וההגירה: ["רישום אזרחי אוקראינה השוהים בישראל לצורך זימון לקבלת רישיון"](#), 7.3.2024.

¹⁷ מתוך נתוני זרים בישראל, מהדורה מסכמת לשנת 2023, מארץ 2024, עמ' 29-30.

תרשים 1: מגורשים לפי סוג רישיון

מעצר המפגינים מול הפסטיבל שארגנה שגרירות אריתריאה בישראל

בספטמבר 2023

בצוהרי שבת 2 בספטמבר 2023 היה אמור להתקיים פסטיבל תרבות שארגנה שגרירות אריתריאה בישראל למטרות גיוס כספים למשטר הדיקטטורי במדינה. בשבועות שקדמו לפסטיבל פנו למשטרה מגוון גדול של פעילים ואנשי דת מקרב הקהילה האריתראית בישראל בניסיון לבטל את האירוע, מחשש לחיכוכים ואף לאלימות של ממש שעלולה להתפרץ עקב התנגדותם של פליטים רבים שברחו מהמשטר הדיקטטורי לניסיונותיו של המשטר לגייס כספים מקרב הקהילה האריתראית בישראל.¹⁸

פליטים מתנגדי המשטר האריתראי בישראל ארגנו הפגנה מול הפסטיבל. ביום ההפגנה, יום שבת 2 בספטמבר 2023, דווח באמצעי התקשורת כי 39 אזרחי אריתריאה נעצרו בגין מעורבות אלימה בהפגנה וכי "בכליהם נתפסו אלות, גז מדמיע ואף שוקר חשמלי".¹⁹ ביום המחרת, יום ראשון 3 בספטמבר 2023, כבר דווח שבידי המשטרה מוחזקים 52 עצורים.²⁰ לגבי מרבית העצורים לא נמצאו ראיות הקושרות אותם לביצוע עבירות אלימות או פגיעה ברכוש, ואולם לנוכח חומרת האירועים כמכלול, נעתרו בשלב הראשון בתי משפט השלום והמחוזי לבקשות המשטרה להארכת מעצר של כל מי שקשר את עצמו בחקירתו להשתתפות בהפגנה.²¹ ממעקב המוקד עולה שלפחות 14 עצורים נעצרו בבתי חולים, חמישה מהם נעצרו רק שלושה ימים לאחר האירוע, בהיעדר ראיות הקושרות אותם לעבירות כלשהן.²²

ביום ראשון 3 בספטמבר 2023 התקיימה במשרד ראש הממשלה ישיבת שרים מיוחדת ובה הוחלט כי "הטיפול בתיקים נגד העצורים שאין נגדם די ראיות יועבר לרשות

¹⁸ להרחבה על הרקע לקיום הפסטיבל, אירועים דומים בעולם והאופן השיטתי והמאורגן שבו משמשות שגרירויות אריתריאה בעולם להמשך הרדיפה של פליטים שנמלטו מהמדינה, קראו בדוח המוקד "[דיקטטורה ללא גבולות](#)".
¹⁹ שם.

²⁰ ארז הראל, [התושבים זעמו על בן גביר שביקר בדרום ת"א, השר ענה: 'מי שילם לכם?'](#), וואלה, 3 ספטמבר 2023.

²¹ מ"י 1319-09-23 מיום 2 ספטמבר 2023, מ"י 679-09-23 מיום 5 ספטמבר 2023.

²² מ"י 1258-09-23 מיום 5 ספטמבר 2023.

האוכלוסין, במטרה לפתוח בהליך השמתם במשמורת. שאר העצורים יובאו להארכת מעצר במטרה להגיש נגדם כתבי אישום".²³

מבחינת הפרוטוקולים של דיוני העצורים בפני בית הדין לביקורת משמורת, עולה ש- 53 אזרחי אריתריאה שנעצרו ביום ההפגנה הועברו למעצר מנהלי, לאחר שהוארך מעצרים של חלק מהם אך לא הוגש נגדם כתב אישום. אחרים הועברו למעצר מנהלי, לאחר שבתי המשפט סירבו לאשר את הארכת מעצרים הפלילי ללא ראיות לביצוע עבירה פלילית. לפחות 14 מהעצורים לא נעצרו במהלך ההפגנה אלא בבתי החולים איכילוב ובלינסון, שאליהם הובאו לאחר שנפצעו באותו יום. אחד מהם הגיע לבית החולים ללוות את אחד המפגינים הפצועים ונעצר גם הוא. מדיוני בית הדין ניתן להבין שאחדים מן העצורים בבתי החולים נעצרו בטרם השלימו את הטיפול בפציעותיהם. לפחות שלושה מאלו שנעצרו בבית החולים כלל לא השתתפו בהפגנה וגם לא הזדהו פוליטית עם מי מהצדדים. המשטרה העבירה לרשות ההגירה רשימה של 53 עצורים שבה מפורטת "מעורבותם בפלילים", וזאת על מנת שתוכל להמשיך ולהחזיקם במעצר מנהלי על פי המתווה הפלילי.²⁴

עד סוף נובמבר 2023 המשיכה המשטרה לעצור ולהעביר למעצר מנהלי אזרחי אריתריאה. לא כל החלטות בית הדין לביקורת משמורת בעניינם של אותם עצורים הועלו למאגר ההחלטות, אך מההחלטות שהועלו למאגר מסתמנת התמונה הזאת: שישה דיינים שחררו 39 עצורים בערבויות בסכומים שונים ולא עקביים, שהגיעו עד 25,000 ש"ח.

על אף שהדיין יוסי ברדא קיים דיונים לתשעה עצורים, הוא לא קבע תנאים לשחרורו של אף אחד מהם.

הדיין אסף נועם קיים דיונים ל-15 עצורים ושחרר אחד מהם בערבות של 10,000 ש"ח.

²³ בר פלג ויהונתן ליס, "כדי לאלצם לעזוב, המדינה תפעל לכלוא ללא משפט את רוב העצורים במהומות בת"א", 4 בספטמבר 2023.

²⁴ גלגליו של המתווה הפלילי מפורטים בפרק ו' בדוח זה ובהרחבה רבה יותר בדוח המוקד, משפט אחד יהיה לכם, 7 באוקטובר 2017. על התפתחות ההבניה המשפטית של מדיניות השיטור, הגבלת חירותם של הפליטים והידוק הזיקה עם השיטור הפלילי ראו גם: אבינעם כהן, הסגת גבול: מעצר מבקשי מקלט בשוליים המתרחבים של המשפט הפלילי, משפט צדק? ההליך הפלילי בישראל - כשלים ואתגרים. עורך: אלון הראל, הפקולטה למשפטים אוני' תל אביב, 2018.

הדיין יואב בר-לב קיים דיונים ל-14 עצורים ושחרר 13 מהם בערבויות שנעו בין 5,000 ש"ח ל-25,000 ש"ח.

הדיין איתאל גבעון קיים דיונים לשישה עצורים. הוא שחרר שני עצורים ללא הפקדת ערבות כספית, ואת ארבעת הנותרים בערבויות שנעו בין 3,500 ש"ח ל-20,000 ש"ח. דווקא עצור שנלקח מבית החולים, ללא כל ראייה לעבירה פלילית שתוביל למעצרו, שוחרר על ידי הדיין גבעון בערבות של 7,000 ש"ח.

הדיינת רוחמה סיני קיימה דיונים לעשרה עצורים והחליטה על שחרורם של שלושה מהם, שניים בסכום של 8,000 ש"ח ואחד בסכום של 4,000 ש"ח.

הדיינת רחל שרם קיימה דיונים ל-22 עצורים והחליטה על שחרורם של 16 מהם, כמעט כולם בערבות של 5,000 ש"ח, שניים בערבות של 7,000 ש"ח, שניים נוספים בערבות של 2,000 ש"ח. שני מנהיגי קהילה שנעצרו לאחר המהומות ללא כל עילה שוחררו על ידי הדיינת ללא כל ערבות כספית.

צוות המוקד עקב באופן רציף אחר המעצרים בהפגנה ובעקבותיה, ייצג ושחרר ממעצרם שישה מן העצורים, עיבד נתונים, מסר אותם לאמצעי התקשורת וכן כתב דוח בשם "דיקטטורה ללא גבולות", המתמקד במעצרים המנהליים בעקבות הפגנת ספטמבר 2023. אחדים מממצאי הדוח פורטו בפרק זה.²⁵

²⁵ "דיקטטורה ללא גבולות": דוח חדש של המוקד לפליטים ולמהגרים על כובד ידו הארוכה של הרודן האריתראי גם בישראל, מאי 2023.

בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין

במהלך שנת 2023 פרסם בית הדין לביקורת משמורת 1,790 החלטות ופרוטוקולים בעניינם של 902 מוחזקות ומוחזקים. המדינות שאזרחיהן היו את הקבוצות הגדולות ביותר של מוחזקים במשמורת במהלך שנת 2023 היו תאילנד (140 מוחזקים), אריתריאה (113 מוחזקים), הפיליפינים (81 מוחזקים), הודו (71 מוחזקים), רוסיה (66 מוחזקים) ותורכיה (65 מוחזקים). במהלך השנה כיהנו בבית הדין שמונה דיינים: איתיאל גבעון שפרסם 606 החלטות ופרוטוקולים; יואב בר-לב שפרסם 410 החלטות ופרוטוקולים; אסף נועם שפרסם 238 החלטות ופרוטוקולים; יוסי ברדא שפרסם 196 החלטות ופרוטוקולים; רחל שרם שפרסמה 180 החלטות ופרוטוקולים; רוחמה סיני שפרסמה 140 החלטות ופרוטוקולים; מירב פליישר-לוי שפרסמה 16 החלטות ופרוטוקולים ורג'א מרזוק שפרסם 4 החלטות ופרוטוקולים.

א. חשד לסחר בבני אדם

בינואר 2023 עצרו פקחי רשות ההגירה בתל אביב את ש"ע, אזרח טורקיה. בדיון שהתקיים בעניינו בבית הדין לביקורת משמורת תיאר ש"ע כיצד נכנס לישראל דרך גבול ירדן:

"המוחזק מציין כי נכנס לישראל בהסתננות דרך ירדן לאחר ששילם למתווך סכום של 5,000 דולר. לדבריו, המתווך עימו יצר קשר נמצא להערכתו כיום בישראל, והוא לקח ממנו גם את הדרכון. לדבריו, עוד בהיותו בתורכיה יצר עימו קשר בנושא עבודה בישראל אדם בשם אהמט פרלאש אשר דיבר שפות רבות ולכן אינו יודע אם הוא תורכי או ערבי. המוחזק מציין כי משדה התעופה ברבת עמון, שלושה ארבעה ירדנים לקחו אותו וכן אזרחים תורכים נוספים עד לגבול, ושם הורו להם ללכת ברגל. לדבריו, נכנס לישראל יחד עם קבוצה של 8 אזרחים תורכים וסרי לנקים. לדבריו, לאחר שחצו את הגבול באופן רגלי לישראל אספו אותם ברכב אנשים ממוצא ערבי שאינו מכיר ולקחו אותם לאתר בנייה ברמלה, ליד הגשר ומחלף רמלוד, ושם הציגו לו בעלי המקום

אשרה מזויפת. לדבריו, באותו אתר עובדים כיום 10-15 תורכים כמותו, ויש שם גם עובדים ממדינות שונות".

הדיין אסף נועם פסק להאריך את צו המשמורת והורה להעביר את ההחלטה למשטרת ישראל.²⁶ **הדיין נועם לא התייחס בהחלטתו לכך שתיאורו של ש"ע כולל עיכוב דרכון על ידי המברח שהביא אותו לישראל – עבירה פלילית המצביעה שיתכן שש"ע נפל קורבן לסחר בבני אדם.** היה זה הדיין היחיד בעניינו של ש"ע, ומכאן ניתן להניח כי הוא שב לטורקיה זמן קצר לאחר מכן.

בתחילת חודש מארס עצרו פקחי רשות ההגירה את ס"ט, אזרחית רוסיה, ששהתה בישראל שלא כדין. ס"ט תיארה בבית הדין את הניסיון שלה לבנות חיים בישראל יחד עם בן זוג ישראלי:

"אני מרגישה רע, לא טוב לי להיות פה, אין לי עורך דין, נכנסתי לישראל לפני 4 שנים, בשנת 2019. הייתה הפעם הראשונה, הגשתי בקשת מקלט. אני יודעת שדחו לי אותה לפני שנתיים בערך. **אני לא ביקשתי לצאת מישראל, עזבתי את המקלט שבו הייתי כבר לפני שנתיים, לא נשארתי שם.** אני אוהבת את מדינת ישראל, ואני תכננתי להקים משפחה ואספנו כסף לבסס זוגיות. לא פניתי לרשות האוכלוסין בעניין, חשבנו לעשות את זה בקיץ. יש לי דרכון הוא בתוקף."

בהחלטה ציין הדיין יואב בר-לב, כי המקלט שאותו הזכירה ס"ט הוא מקלט לקורבנות סחר, וכי עד אוגוסט 2021 עמד לס"ט צו הגנה של משטרת ישראל – דבר המעיד כי ככל הנראה שימשה כעדה בחקירה או אף במשפט. למרות פרטים אלו, בחר הדיין בר-לב להאריך את צו המשמורת – מבלי לבקש להעביר את ההחלטה למשרד מתאמת המאבק בסחר בבני אדם ומבלי לבדוק אם, כמי שהוכרה כקורבן סחר, ייתכן שמגיע לה ייצוג משפטי על ידי הסיוע המשפטי.²⁷

היה זה הפרוטוקול היחיד בעניינה של ס"ט, ועל כן סביר להניח כי היא גורשה לרוסיה זמן קצר אחר כך.

²⁶ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9192787 ב-8 בינואר 2023.
²⁷ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9196911 ב-7 במארס 2023.

ב-10 בספטמבר 2023 קיימה הדיינת רחל שרם דיונים בענייניהם של פ"ג, א"ו ו-א"מ, אזרחי סרי לנקה. דברי המוחזק של שניהם קצרים ולא כוללים כל התייחסות לדרך שבה נכנסו לישראל, למטרת הגעתם לישראל או לנסיבות מעצרם. בהחלטות לגביהם כתבה הדיינת:

"בעולה מהמסמכים, ביום 27.8.2023 עצרה המשטרה את המוחזק, יחד עם אזרח נוסף מסרי לנקה ואזרחית מגיאורגיה, מיד לאחר הסתננותם מירדן, בעקבות דיווח אודות תנועת אנשים חשודים באזור ים המלח. **בעולה מהנתונים, ההתייחסות הראשונית אליהם הייתה כאל קורבנות סחר בבני אדם, אולם לאחר החקירה התברר כי המוחזק וחבריו הינם מסתננים לכל דבר ועניין.**"

בשני המקרים פסקה הדיינת שרם על הארכת צו המשמורת.²⁸ בעניין א"ו לא התקיימו דיונים נוספים, ועל כן ניתן לשער כי הוא שב למדינתו זמן קצר לאחר מכן. בעניין א"מ התקיים דיון נוסף באוקטובר, ובמהלכו הוא אמר:

"אני מרגיש לא כל כך טוב, כי אין לי מספיק כסף כדי ליצור קשר עם המשפחה שלי, אין לי עורך דין. **הגעתי מירדן עם אדם נוסף, הגעתי לישראל ללא פספורט. כשהגעתי, איבדתי אותו. לא יודע איפה. יש לי צילום דרכון בטלפון שלי ואחותי התקשרה לשגרירות בשבילי ושלחה את הצילום לשגרירות. מההגירה נתנו לי למלא מסמכים כדי שיוכלו להפיק לי דרכון חדש, זה היה בחודש והחזרתי את המסמכים אליהם ב-11.9.23. צריכים לצלם אותי אבל עדיין לא עשו את זה. האדם הנוסף שהגיע איתי כבר הורחק ואני גם רוצה לחזור.**"

הדיין יואב בר-לב פסק על הארכת צו המשמורת, למרות שלדבריו "אנו מצויים בסמוך למועד שבו חולפים 60 יום ממועד העברתו של המוחזק למשמורת".²⁹ היה זה הפרוטוקול האחרון בעניינו של א"מ, ועל כן ניתן להניח כי הונפקו לו מסמכי נסיעה, והוא שב למדינתו.

²⁸ מתוך הפרוטוקולים שנערכו בעניינם של מוחזקים מס' 9207365, ו-9207366 ב-10 בספטמבר 2023.
²⁹ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9207365 ב-17 באוקטובר 2023.

ב. מעצר משפחות מהגרים

בחודש ינואר 2023 חלה הסלמה בפעילות האכיפה של פקחי רשות האוכלוסין וההגירה נגד משפחות מהגרים. ב-12 בינואר הגיעו פקחי הרשות לבית הספר "חשמונאים" ביפו ועצרו שם תלמיד כיתה ב', יליד ישראל, שאימו מהגרת מגאנה. לצורך המעצר הערימו פקחי הרשות על מנהלת בית הספר ואמרו לה בשיחת טלפון כי הם יגיעו למקום עם עובדת סוציאלית כדי לשוחח עם התלמיד. ואולם הפקחים הגיעו בלי עובדת סוציאלית ולקחו את הילד למתקן יהל"ם. במתקן שהה הילד עם אימו במשך ארבעה ימים.

פחות משבוע לאחר מכן, ב-17 בינואר, עצרו פקחי הרשות מהגרת מסרי לנקה ברחוב סמוך לתחנה המרכזית בתל אביב ומשם המשיכו איתה לאשכול הגנים שבו לומדות בנותיה – ילדות ישראל בנות שנתיים וארבע – נכנסו לגנים ועצרו גם אותן.

מעצרים אלו סוקרו בהרחבה בתקשורת וגררו ביקורת ציבורית,³⁰ לרבות פנייה שנשלחה למנכ"ל רשות האוכלוסין מטעם המועצה לשלום הילד, ובה נכתב כי פעילות אכיפה נגד תלמיד בין כותלי מוסד חינוכי "מהווה כשל חמור בהתנהלות הרשות ופגיעה חמורה בטובתו של קטין ובזכותו הבסיסית להגנה ולשוויון".

בשני מקרים אלו הפרו פקחי הרשות את ההתחייבות שנתן ראש מנהל אכיפה וזרים ברשות, יוסי אדלשטיין, לוועדת העובדים הזרים של הכנסת בדיון שהתקיים ב-13 בדצמבר 2021:

"אנחנו לא אוכפים בבתי הספר ואנחנו לא אוכפים בגנים. אנחנו לא מחפשים את הילדים לא בצופים ולא בנוער העובד ולא בשום מקום, אנחנו אוכפים כנגד ההורים."³¹

גם בדיון שקיימה ועדת העובדים הזרים של הכנסת ב-21 בפברואר 2023 המשיך יוסי אדלשטיין, ראש מנהל אכיפה וזרים ברשות האוכלוסין וההגירה, לטעון כי פקחי הרשות אינם מבצעים מעצרים במוסדות החינוך:

³⁰ [רשות ההגירה עצרה בן 8 במהלך יום לימודים: "נשלף מהשיעור, הערימו על המנהלת"](#), הדר גיל-עד, Ynet, 15.1.2023, [פקחי רשות ההגירה נכנסו עם אזרחית זרה לגן ילדים ועצרו אותה ואת בנותיה](#), בר פלג, הארץ, 19.1.2023.

³¹ מתוך פרוטוקול ועדת העובדים הזרים של הכנסת, 13.12.2021.

"אנחנו לא נכנסים למוסדות חינוך, אנחנו מחכים עד סיום יום הלימודים, לוקחים את האמא, ומבקשים ממנה שתוציא את הילד. מוסדות החינוך, וגני הילדים בתל אביב בעיקר לא יהפכו להיות עיר מקלט. זה צריך להיות ברוך."³²

ב-16 בפברואר התקיים בבית הדין לביקורת משמורת דיון בעניינה של ב"ר, אזרחית הודו, ששהתה בישראל שלא כדין ונעצרה יחד עם בנה, יליד ישראל בן 4 וחצי. עורך דינם, יוסי כרמלי, טען בדיון כי מכיוון שבן זוגה של ב"ר הוא מבקש מקלט שבקשתו טרם הוכרעה, גירושה יחד עם בנה יהיה הפרה של הזכויות המגיעות לו כמבקש מקלט.³³ יום לאחר מכן פרסם הדיין איתיאל גבעון החלטה ובה תנאים לשחרורה של ב"ר ובנה, וזאת מאחר שלדבריו:

"המוחזקת שוהה בישראל ללא אשרה תקופה קצרה יחסית ובסמוך לפקיעה היא פנתה לעו"ד במטרה להסדיר את מעמדה. היינו – לא עסקינן באדם שהוראות הדין כלל אינן מעניינות אותו, אף כי ידיה אינן נקיות לגמרי ועובדה זו תשמש לרעתה בקשיחות התנאים."

הדיין גבעון קבע כי אם רשות ההגירה לא תדאג למסמכי נסיעה עבור הקטין עד ל-20 בפברואר 2023, יהיה על הרשות לשחרר אותם לשם יציאתם העצמאית מישראל. זאת בכפוף להפקדת ערבות עצמית בגובה 60,000 ש"ח, מסירת כתובת עדכנית, חתימה על התחייבות שלא להגיש בקשה למעמד בישראל מטעמים כלשהם, התחייבות לשיתוף פעולה מלא עם רשות ההגירה והתייצבות במשרדי הרשות מדי שבוע.

כמו כן קבע הדיין גבעון כי גם אם יונפק מסמך נסיעה לקטין, אך השניים לא יורחקו עד 24 בפברואר 2023, הרשות תשחרר אותם לשם יציאתם העצמאית, וזאת בכפוף להפקדת ערבות עצמית בגובה 40,000 ש"ח ושאר התנאים שנקבעו.³⁴

³² [לצפייה בוידאו](#)

³³ מתוך הדיון שהתקיים בעניינה של מוחזקת מס' 9195533 ב-16 בפברואר 2023.

³⁴ מתוך ההחלטה שפורסמה בעניינה של מוחזקת מס' 9195533 ב-17 בפברואר 2023.

ב-22 בפברואר פרסם הדיין גבעון עיכוב בהחלטתו מ-17 בפברואר. ההחלטה האחרונה בעניינה של ב"ר ובנה הייתה החלטה טכנית על מועד דיון, והיא פורסמה ב-25 בפברואר. מכאן ניתן להניח שהשניים אכן הורחקו להודו.

ב-4 ביולי 2023 נעצרה א"ק, אזרחית הפיליפינים, שנכנסה לישראל כעובדת סיעוד בשנת 2008. א"ק החזיקה באשרה בתוקף עד פברואר 2019 ולאחר מכן המשיכה לשהות בישראל ולעבוד בה שלא כדין. היא נלקחה למעצר בכלא גבעון, והובאה בפני בית הדין לביקורת משמורת עם שני ילידיה (בני ארבע ושנתיים וחצי). אלו הדברים שאמרה בדיון:

"אני מרגישה בסדר. אני מבינה שאני בלי רישיון ואני צריכה לשוב למדינה שלי. נגמר לי כרטיס טלפון. עוד לא דיברתי. רציתי שהגדול יגיע לגן חובה. אני מבינה שאני צריכה ויזה כדי לעבוד. אני לא יודעת איפה האבא. זה בסדר שנטוס לבד ללא האבא. אני רוצה לקחת את הדברים שלי בשגרירות הפיליפינים."³⁵

זה היה דיון היחיד בעניינם, ועל כן נראה כי השלושה אכן הורחקו לפיליפינים.

ב-4 במאי 2023 התקיים דיון בעניינם של א"פ, אזרח סרי לנקה, ובנו בן ה-17, אזרח הודו. השניים נכנסו לישראל בקבוצה של תיירים במהלך חודש פברואר דרך גבול ירדן ונשארו בישראל אחרי שאשרתם פגה. הם נעצרו על ידי פקחי רשות ההגירה אחרי שנתפסו עובדים בניגוד לחוק. בשימוע טען אנטון כי הוא מיוצג על ידי עורך דין, אך זה אינו זמין. השניים הגישו בקשות למקלט מדיני בישראל, ומפרוטוקול הדיון נראה כי בקשותיהם טרם הוכרעו. כך אמר א"פ בדיון:

"שנינו מדברים אנגלית. אנו מרגישים טוב. ראינו רופא. העו"ד שלנו לא עונה. אנו מבינים למה אנו פה. אנו מבינים שאנו בישראל ללא רישיון. אנו יודעים שאסור לנו לעבוד אבל לא היה לנו כסף יש הרבה בעיות במדינה שלנו, יש לנו בעיות כלכליות וריבים ואנו צריכים להיות פה ולא יכולים להיות בסרי לנקה. אנו מעדיפים להישאר פה שיבחנו את בקשת המקלט שלנו במשמורת. איננו יכולים לשוב לסרי לנקה."³⁶

³⁵ מתוך פרוטוקול הדיון שהתקיים בעניינה של מוחזקת מס' 9203933 ב-6 ביולי 2023.

³⁶ מתוך פרוטוקול הדיון שהתקיים בעניינו של מוחזק מס' 0000160, וקטין ששה עימו במעצר.

לא נערכו עוד דיונים בעניינם, ועל כן יש להניח כי השניים הורחקו לסרי לנקה.

בתחילת מארס 2023 נכנסה לישראל דרך גבול ירדן משפחה של אזרחי סודאן: אם, אב ושלושה ילדים מתחת לגיל חמש, הקטן שבהם תינוק בן חצי שנה. המשפחה נעצרה בגבול, כחלק מקבוצה של אזרחי סודאן שניסו להיכנס לשטח ישראל מירדן. יומיים לאחר המעצר, ב-14 במארס, התקיים דיון בבית הדין לביקורת משמורת לאם ולשלושת הילדים הקטינים. **הדין יואב בר-לב לא ציין בפרוטוקול הדיון בני כמה הילדים, לא התייחס לשיקול טובת הילד, ולבסוף אף קבע כי "לא מתקיימים טעמים הומניטריים לשחרור".** הוא ציין כי מאחר שמדובר בקטינים, יש לדאוג לכך שיורחקו מישראל בהקדם האפשרי ולדאוג לרווחתם של הילדים בתוך הכלא.³⁷

ימים ספורים לאחר הדיון פגשו חברות צוות המוקד את האם והילדים, שהוחזקו בכלא גבעון בנפרד מהאב. באותה פגישה סיפרה האם לצוות המוקד כי אנשי רשות ההגירה אמרו לה בכלא שהיא עתידה להיות מגורשת למחרת – אך לא נמסר לה לאן. בתגובה לפניית המוקד לרשות, טענו נציגי ההגירה כי לא נקבעה למשפחה טיסה.

המוקד הגיש ערר לבית הדין לעררים נגד צו ההרחקה שהוגש למשפחה, וכן בדרישה לשחרורם לאור הנזקים החמורים הידועים והמוכחים הנגרמים לילדים במעצר. **הדין איתיאל גבעון הסכים לצו ארעי שמגן על המשפחה מפני גירוש, אך הוא לא הסכים לשחרר את המשפחה, וזאת ללא כל נימוק או התייחסות לעקרון טובת הילד.**³⁸ על כן ערער המוקד לבית המשפט המחוזי בדרישה לשחרור המשפחה ממעצר.

בזמן שההליכים המשפטיים נמשכו, גילה צוות המוקד כי האם והילדים הועברו למתקן יהל"ם, בעוד האב נותר בכלא גבעון. צוות המוקד נפגש עם האם והילדים ביהל"ם כדי לסייע לאם להגיש בקשה למקלט מדיני. **באותה פגישה סיפרה האם כי לילדים לא היו שום משחקים או תעסוקה ביהל"ם, לא היו לה בגדים להחלפה, ולא הייתה לה משחה לתינוק.** עוד סיפרה האם, כי מכיוון שכל אנשי הצוות ביהל"ם היו גברים, היא **התביישה לבקש מהם תחבושות היגייניות.**

³⁷ מתוך פרוטוקול הדיון שהתקיים בעניינה של מוחזקת מס' 9197327, ושלושת ילדיה הקטינים (מס' מוחזק: 9197336, 9197334 ו-9197330) ב-14 במארס 2023.

³⁸ ערר (ת"א) 1916-23, ח.א.מ ואח', נ' משרד הפנים, רשות האוכלוסין וההגירה, פס"ד מיום 4 אפריל 2023.

ב-3 באפריל, לאחר כמעט חודש במעצר, פסקה שופטת המחוזי, מיכל אגמון גונן, על שחרורם של הילדים יחד עם אחד ההורים:

"כיוון שבאף אחת מההחלטות הקודמות בעניין המשפחה לא הייתה שום התייחסות לעיקרון טובת הילד ומשמעות ההחזקה של שלושה ילדים רכים בשנים במשמורת – מורה על שחרור הילדים עם אחד ההורים באופן מידי. ההורים יבחרו מי ישתחרר עם הילדים."³⁹

חודשיים לאחר שחרורם של האם והילדים קבע בית הדין לביקורת משמורת תנאים לשחרור אב המשפחה. על תנאים אלו ערער המוקד לבית המשפט המחוזי, ובית המשפט הוריד את גובה הערבות מ-12,000 ש"ח ל-8,000 ש"ח. על האב הוטל להפקיד 2,000 ש"ח בזמן השחרור, ואת יתר הסכום לאחר שחרורו.⁴⁰

אחרי שלושה חודשים במעצר – שוחרר אב המשפחה, והמשפחה כולה יצאה לחופשי. האב הוחזק במעצר במשך שלושה חודשים, והאם והילדים הוחזקו במעצר במשך קרוב לחודש – למרות שכאזרחי סודאן הם היו זכאים להגנה מפני הרחקה, ומלכתחילה לא היה כל אופק להרחקתם; למרות שהאם והאב מילאו בקשות מקלט, שנכון למועד כתיבת שורות אלו טרם הוכרעו על ידי רשות ההגירה; ולמרות שהיו איתם שלושה ילדים רכים מתחת לגיל 5.

ג. מבקשי מקלט שנעצרו בזמן שבקשותיהם תלויות ועומדות

ב-26 במארס 2023 התקיים דיון לשבעה בני משפחה אחת, אזרחי קולומביה שנכנסו לישראל באוקטובר 2022 באשרות תייר ובהמשך הגישו בקשות למקלט. בני המשפחה נעצרו על ידי פקחי רשות ההגירה שלושה ימים לפני הדיון, ולא ברור מהפרוטוקול באילו נסיבות הם נעצרו ובאיזו עילה. הדיינת רחל שרם פסקה על שחרורם לאלתר:

"לאחר שעיינתי בתשתית הראייתית שהונחה לפניי ושקלתי את טענות הצדדים, ומשאין חולק כי המוחזקים הגישו בקשות מקוונות למקלט מדיני, עוד בתחילת

³⁹ עמ"נ (ת"א) 71876-03-23, ח.א.מ. ואח', נ' משרד הפנים, רשות האוכלוסין וההגירה, פס"ד מיום 3 אפריל 2023.

⁴⁰ עמ"נ (לוד) 13208-06-23 ע.מ.ב.א, נ' רשות האוכלוסין וההגירה, פרוטוקול ופס"ד מיום 8 יוני 2023.

חודש פברואר 2023, אשר חרף חלוף הזמן ממועד הגשת הבקשה, טרם טופלו על ידי רשות האוכלוסין וההגירה לצורך מתן אשרה מתאימה, ובהיעדר טענה כי המוחזקים עבדו שלא כדין בעת מעצרם, אני מוצאת מקום להורות על שחרורם של המוחזקים לאלתה.⁴¹

ק"א, אזרחית אוזבקיסטן, נכנסה לישראל לראשונה בשנת 2009 כעובדת סיעוד. ב-2020 ק"א שבה למדינתה, ובאפריל 2023 היא נכנסה לישראל באשרת תייר ובזהות שונה. ק"א הגישה בקשה למקלט, וב-26 ביולי 2023 התייצבה במשרדי רשות ההגירה לצורך רישום ביקורת גבולות ושם נעצרה ונלקחה לכלא גבעון. יום לאחר מכן התקיים הדיון הראשון בעניינה, ואלו הדברים שיוחסו לה בדיון:

"אני לא מרגישה טוב כל צד שמאל כואב לי (נראית חלושה וכואבת מדברת חלש). אתמול פינו אותי באמבולנס לאסוף הרופא. לא רציתי CT. לפני 3 שנים היה לי אירוע מוחי בצד שמאל הייתי חודשיים בבלינסון וחזרתי לאוזבקיסטן והיו לי טיפולים. העו"ד שלי לא עונה לי. באתי לפה עם הבן שלי. יהרגו אותי אם אחזור. הבן שלי היה לו תחנת מונית שחייב כסף. לא היה כסף ומאיימים עלינו. אין לי לאן ללכת. אני יודעת עברית מהזמן שעבדתי פה. הגשתי בקשה למקלט. מבקשת לעצור לקחת מים. יש לי בחילה. מקיאה. מזמינים רופא."⁴²

כמה ימים לאחר מכן התקיים לה דיון נוסף, וגם במהלכו טענה ק"א כי נשקפת לה סכנה ממשית אם תאלץ לשוב לאוזבקיסטן:

"אני מרגישה עכשיו טוב. אני מבינה עברית טוב. הדרכון שלי בתוקף. אני לא יכולה לנסוע הביתה יש לי בעיה שם. הגשתי בקשת מקלט. באתי לפני שלושה חודשים. הייתי לפני 9 שנים. במרץ 2020 עזבתי ונסעתי הביתה. לפני שלושה חודשים חזרתי כי היה בעיה ובלגן. אני חייבת למישהו הרבה כסף. נכנסתי כתיירת. הגשתי את בקשת המקלט. ב-26.7 היה תור שלי ושמה עצרו אותי והביאו אותי לפה."

⁴¹ מתוך הפרוטוקול בעניינם של מוחזקים: 9198041, 9198040, 9198035, 9198033, 9198029, 9298030 שנערך ב-26 במרס 2023.

⁴² מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9205151 ב-27 ביולי 2023.

על אף דבריה של ק"א, הדיינת רוחמה סיני לא התייחסה בהחלטתה לבקשת המקלט ולשאלה אם גירושה של ק"א אכן יעמיד אותה בסכנה, ואישרה את צו המשמורת.⁴³ לא התקיימו לק"א דיונים נוספים, ועל כן יש להניח כי היא גורשה לאוזבקיסטן.

א"ס, אזרח אקוודור, נכנס לישראל בנובמבר 2021 באשרת תייר ומאוחר יותר הגיש בקשה למקלט מדיני. ב-14 בפברואר 2023 נתפס על ידי פקחי רשות ההגירה בעודו עובד, בניגוד לחוק, ומשם נלקח למעצר בכלא גבעון. בדיון שנערך לו, יוחסו לו הדברים האלה:

"אני מרגיש בסדר. אני רוצה תשובה מהר לדעת אם ירחיקו אותי. הגשתי בקשה למקלט מדיני. אני מבין שבקשת המקלט שלי תיבדק כשאני במשמורת. עבדתי כי הייתי צריך לאכול. אני מבקש לדעת כמה זמן ייקח התהליך כדי להחליט אם לעמוד על בקשת המקלט. אחשוב על כך ואומר לנציגי ההגירה."

בהחלטתו כתב הדיין איתיאל גבעון: "המוחזק טען כי נגמר לו הכסף ולכן עבד. המוחזק טען שהגיש בקשת מקלט והציג מסמך מזויף אותו לדבריו רכש בכסף".⁴⁴ עם זה לא הייתה בהחלטה כל התייחסות לשאלות הרבות שעולות מתיאורים אלו: האם בקשת המקלט של א"ס אכן תלויה ועומדת? מתי היא הוגשה, והאם א"ס אכן נעצר בתקופת ההמתנה לאשרה הראשונה? מי מכר לו את המסמך המזויף? האם מדובר ברשת עבריינית שהיה ראוי להעביר למשטרת ישראל פרטים עליה ואת ההחלטה בעניינו של א"ס?

היה זה הדיון היחיד בעניינו של א"ס, ועל כן יש להניח כי הוא גורש בחזרה לאקוודור. ב-10 בספטמבר 2023 הגיע **א"ט**, אזרח סרי לנקה, למשרדי רשות ההגירה לצורך רישום ביקורת גבולות, וזאת ארבעה חודשים לאחר שהגיש בקשה למקלט בישראל. ואולם, במקום שיקבל אשרה ראשונה, ובקשתו למקלט תיקלט ורשות ההגירה תתחיל לבחון אותה – א"ט עבר שימוע ולאחריו נעצר ונלקח לכלא גבעון. לדברי ממונה ביקורת הגבולות, צביקה ימין, א"ט נעצר מאחר שהסתכן לישראל:

⁴³ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9205151 ב-30 ביולי 2023.
⁴⁴ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9195600 ב-16 בפברואר 2023.

"המוחזק הסתכן לישראל מירדן לפי כשנה וחצי, ועשה דין לעצמו. לדבריו הגיע לישראל למטרת מקלט והגנה. מסתננים אלו אשר מצליחים להיכנס לישראל ונתפסים בידי הרשויות מועברים לטיפול בהתאם להוראות חוק הכניסה לישראל עד להמשך הטיפול בעניינם. קידום הרחקתם מישראל הוא בין אם החזרה לירדן או למדינת מוצאם. העובדה כי המבקש הגיש בקשה למקלט אין בה כדי למנוע השמה במשמורת. על פי נוהל הטיפול במבקשי מקלט אין מניעה כי בקשה למקלט תידון במשמורת, וזו במהירות האפשרית. כמו כן, הריאיון נקבע למחר, ובקש להשאירו עד להכרעה בבקשתו."

הדיין אסף נעם בחר להאריך את צו המשמורת, ואף טען בהחלטתו כי א"ט "שוהה בישראל שלא כדין" – וזאת בניגוד לנאמר בדיון, שא"ט הגיש בקשה למקלט, וזו טרם נבחנה.⁴⁵

בדיון הבא שהתקיים בעניינו נטען כי בקשתו של א"ט למקלט נדחתה בעת ששהה במשמורת.⁴⁶ היה זה הדיון האחרון בעניינו, ועל כן יש להניח כי א"ט גורש בחזרה לסרי לנקה.

ב-10 בינואר 2023 נעצר ו"ד, אזרח רואנדה, בזמן פשיטה של פקחי ההגירה על מסעדה. בזמן הפשיטה התחבא ו"ד בשירותי המסעדה, ופקחי ההגירה טענו כי הוא עבד בה בניגוד לחוק. יומיים לאחר המעצר התקיים דיון בעניינו בבית הדין לביקורת משמורת, ושם טענה עורכת דינו, יעל רוזנפלד, כי על אף שו"ד התקשר אליה בעת המעצר, והיא ביקשה מפקחי הרשות שיאפשרו לה להגיע תוך שלוש שעות לייצג אותו בשימוע – השימוע התקיים בלעדיו. עו"ד רוזנפלד טענה עוד כי ו"ד הגיש בקשת מקלט, שבעת מעצרו הייתה תלויה ועומדת.

בסוף הדיון הוסכם כי בתוך שלושה ימים תציג רשות ההגירה לבית הדין תיעוד, שיבהיר אם ו"ד אכן עבד במסעדה שבה נעצר, ואם לא יוגש תיעוד – ו"ד ישוחרר בכפוף להפקדת ערבות בסך 5,000 ש"ח והתייצבות עיתית במשרדי רשות ההגירה.⁴⁷ בהחלטה שפורסמה ב-16 בינואר ציין הדיין איתאל גבעון כי רשות ההגירה ניסתה להרחיק את

⁴⁵ מתוך הפרוטוקול שנערך למוחזק מס' 9207542 ב-12 בספטמבר 2023.

⁴⁶ מתוך הפרוטוקול שנערך למוחזק מס' 9207542 ב-29 בספטמבר 2023.

⁴⁷ מתוך הפרוטוקול שנערך למוחזק מס' 9193131 ב-12 בינואר 2023.

ו"ד – על אף שבקשתו למקלט עדיין לא הוכרעה.⁴⁸ בהמשך לתגובות הצדדים, ב-19 בינואר פסק הדין איתאל גבעון כי על רשות ההגירה לקיים לו"ד שימוע נוסף, הפעם כשהוא מיוצג על ידי עורכת דינו:

"סברתי כי לאור חשיבותה של זכות הייצוג לאור העובדה שעסקינן בזכות לחופש, ובהינתן העובדה שבפי המוחזק טענת הגנה מסוימת (לדבריו הוא הגיש בקשת מקלט ולא עבד בעסק בו נתפס), על כן – אם חפץ בכך המוחזק, יש לאפשר לו ביצוע שימוע נוסף בנוכחות עו"ד, במסגרתו יתאפר לו להשמיע טענותיו בפני הממונה ואולי לשכנע כי לא עבד בעסק בו נתפס."⁴⁹

בדיון הבא שהתקיים בעניינו של ו"ד ציין הדיין גבעון כי "הדיון נערך באנגלית להבנה חלקית של המוחזק" ואף התייחס בפרוטוקול לקשיי התרגום והשפה והשפעתם על ענייניו של ו"ד:

"מעיר לנציג המבקשת (שמסכים) כי למעשה האדון אינו מדבר אנגלית ולא מצליח לפרט את טעותיו. **ראוי לבדוק מול יחידת מבקשי מקלט האם ניתן לראיין אותו שוב, כי ההתרשמות היא כי הבעיה היא תקשורתית ושפתית.** האדון אומר פה כי גם אם ישוב לרואנדה יכנס לכלא, ולכל הוא מעדיף ללכת לרואנדה כי שם לפחות משפחתו תבקר אותו בכלא. **נראה שיש לבחון ביצוע ריאיון בשפתו מתוך הבנה כי הוא אינו שולט מספיק באנגלית לשם ביצוע ריאיון עומק.** לדברי המוחזק הוא דובר קינירואנדית."

נציג רשות ההגירה, ירון בינדר, הסכים עם הדיין גבעון:

"ב-23.1.23 נערך למוחזק ריאיון ביחידה למבקשי מקלט במשמורת. במהלך הריאיון שהתקיים באנגלית, שהיא השפה הרשמית ברואנדה, וכמו שצינו – המוחזק לא שוחח איתם ברמה גבוהה כדי לקיים את הריאיון ולא שיתף פעולה, ולכן הריאיון נסגר. **גם אני מתרשם שההבנה שלו באנגלית ירודה ואפילו מאוד, ומוכן מדוע הרגישו שאינו משתף פעולה, כי אינו מצליח לבטא את עצמו.** אנחנו נבדוק מה אפשר לעשות עם זה."

⁴⁸ מתוך הפרוטוקול שנערך למוחזק מס' 9193131 ב-16 בינואר 2023.

⁴⁹ מתוך הפרוטוקול שנערך למוחזק מס' 9193131 ב-18 בינואר 2023.

הדיין גבעון פסק הארכת צו המשמורת של ו"ד, תוך התייחסות לקשיים שעלו בדיון, בנוגע לבחינת בקשות המקלט שלו:

"ראוי לציין כי התרשמות בית הדין, וגם נציג המבקשת בדיון, היא כי המוחזק אינו דובר אנגלית ברמה מתאימה לביצוע ריאיון מקלט, זאת בשונה משליטתו המספקת לבירור עיקרי הדברים הנבחנים במסגרת זו.⁵⁰"

בדיון הבא שהתקיים בעניינו של ו"ד פירטה עו"ד רוזנפלד את מחדלי רשות ההגירה בטיפול בעניינו ודרשה כי ישוחרר:

"אין בעניינו אופק הרחקה כיוון שאין החלטה בבקשת המקלט, וגם כשיש החלטה נוכל להגיש ערר. הוא שיתף פעולה עד היום ומתכוון להמשיך ולשתף פעולה [...] מבקשת לשים לב למחדלי הרשות שהיו עד היום: אי קליטת בקשת המקלט במערכת וחוסר מענה; עריכת שימוע לעניין המשמורת שלא כדין ופגיעה בזכות הייצוג שלו; אי אספקת מתורגמן לשימוע. ניסיון הרחקה בניגוד לנהלים בטרם החלטה בבקשת המקלט שלו; הריאיון הראשון שלו נערך ללא מתורגמן, ונסגר בשל חוסר שיתוף פעולה רק בשל התרגום; בהמשך יחידת RSD העבירו את הנטל אליו להביא מתורגמן, יכולות המתורגמן השפיעו לרעה על הריאיון כיוון שלא מדובר במתורגמן מקצועי."

על דברים אלו השיב נציג ההגירה, צביקה ימין, כי בימים הקרובים תתקבל החלטה בתיק המקלט של ו"ד, ועל כן אין סיבה לשחרר אותו ממשמורת. הדיינת רוחמה סיני אכן האריכה את צו המשמורת, תוך ציון ההחלטה הצפויה להתקבל במהרה בבקשת המקלט של ו"ד. היה זה הדיון האחרון בעניינו, ומאחר שלא התקבלה החלטת שחרור, ייתכן כי בקשתו של ו"ד נדחתה והוא גורש לרואנדה – חרף הקשיים בבחינת בקשת המקלט, שהעלה הדיין גבעון ושנציג ההגירה הסכים עימו.⁵¹

⁵⁰ מתוך הפרוטוקול שנערך למוחזק מס' 9193131 ב-9 בפברואר 2023.
⁵¹ מתוך הפרוטוקול שנערך למוחזק מס' 9193131 ב-2 במרץ 2023.

ד. פגמים בדיונים

ב-12 בינואר 2023 התקיים דיון בעניינה של **מוחזקת ששמה לא הופיע בפרוטוקול**, ונכתב כי היא אזרחית קמבודיה שנכנסה לישראל בנובמבר 2021 כסטודנטית בהשתלמות. לדברי הפרוטוקול, באוגוסט 2022 היא "נטשה את המזמין", ובנובמבר 2022 אשרתה פגה. לדבריה, היא הגישה באוגוסט 2022 בקשה למקלט, וזו טרם הוכרעה.

נכתב כי הדיון "נערך באנגלית להבנת המוחזקת". וכך צוטטה בפרוטוקול:

"אני מבינה אנגלית אבל מדברת פחות. לאחר שנשאלת באמצעות אפליקציה אם ויתרה על בקשת המקלט: אני לא ביקשתי לוותר על בקשת המקלט."

בסוף החלטתו, ציין הדיין איתיאל גבעון:

"לפי דברי המוחזקת בשימוע, היא שווה בישראל שלא כדין ביוזעין לצורכי עבודה ולדבריה אף הגישה בקשת מקלט מטעם זה, אם כי עניין זה צריך להתברר על ידי הגורמים המתאימים ולא במסגרת זו."

הדיין גבעון פסק להותירה במשמורת.⁵² לא נערכו למוחזקת דיונים נוספים, ועל כן יש להניח כי היא שבה למדינתה. הפרוטוקול מעיד בבירור כי לא התקיים תרגום ראוי לדיון, ומטריד להיווכח שהדיין אפילו לא הצליח להעלות על הכתב את שמה של המוחזקת. הדיין ציין בהחלטתו כי המוחזקת הגיעה לישראל כסטודנטית, אך לא שאל אותה מדוע "נטשה" את ההשתלמות. ייתכן כי בירור כזה לא היה יכול להתקיים ללא תרגום, ואולם בהיכרותנו עם תוכניות ההשתלמות בחקלאות, והידע כי סטודנטים שהשתתפו בהן הוכרו בעבר על ידי מדינת ישראל כקורבנות החזקה בתנאי עבדות – היעדר הבירור צורם במיוחד.

ב-15 בינואר התקיים דיון **למוחזק, ככל הנראה אזרח אריתריאה, אולם הפרוטוקול שאמור לתעד את הדיון וההחלטה הוא ריק**: ללא שם המוחזק, ללא תאריך הוצאת צו

⁵² מתוך הפרוטוקול שנערך למוחזקת מס' 9193133 ב-12 בינואר 2023.

המשמורת וללא דברי המוחזק. כל מה שתועד הוא שעל ההחלטה – שתוכנה לא כתוב – ניתן לערער עד 45 יום.

מספר המוחזק הוא מספרו של אזרח אריתריאה שהוחזק במשמורת במהלך 2022, אך לא נערכו לו דיונים מתועדים מאז.⁵³ **נותר רק לתהות אם מדובר בתקלה או שמא בדיון אמיתי שלא נותר ממנו שום תיעוד מלבד מספר המוחזק.**

ב-23 בפברואר 2023 התקיים דיון בעניינה של ב"נ, אזרחית מונגוליה. פרוטוקול הדיון מעיד כי בהיעדר שירותי תרגום לא ניתן היה לקיים שיחה אמיתית עם המוחזקת ולהבין את נסיבות מעצרה. הפרוטוקול כולל החלטה בלבד, בזו הלשון:

"במהלך הדיון היה קושי לשוחח עם המוחזקת הדוברת מונגולית. שב"ס מתבקש לאפשר הכנסת טלפון נייד של המוחזקת לדיון כך שאולי באמצעותו ניתן יהיה לתקשר עם המוחזקת. על החלטה זו ניתן לערער לבית המשפט המחוזי בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים תוך 45 יום מקבלת ההחלטה.⁵⁴

היה זה הדיון האחרון בעניינה של ב"נ, שאפילו נסיבות כניסתה לישראל, עילת מעצרה או כל פרט אחר עליה – לא פורטו בו. יש להניח כי היא גורשה לארצה זמן קצר לאחר מכן.

ב-31 בינואר 2023 התקיים הדיון הראשון בעניינה של ת"א, אזרחית רוסיה, שנעצרה על ידי פקחי רשות ההגירה בעודה עובדת במפעל בתל אביב, ללא אשרה. ת"א נכנסה לישראל ב-2019 באשרת תייר ולאחר מכן הגישה בקשת מקלט, וזו נדחתה. ת"א היא חירשת, ועל כן מצוין בפרוטוקול כי הדיון התקיים בנוכחות מתורגמן לשפה הרוסית בשפת הסימנים באמצעים חזותיים. אלו הדברים המיוחסים לה בדיון:

"אני ביקשתי שיביאו לי עו"ד עם מתורגמן. אני לא שומעת בטלפון. אני רוצה לקחת את כל הטפסים. אני רוצה להביא לפה את הבן שלי ואת בעלי שנמצאים במוסקבה. בעלי הוא יהודי ולכן התחלנו תהליך. רק עכשיו נותנים לי את האפשרות לדבר עם מישהו בתרגום לשפת הסימנים. אני רוצה להמתין להם פה ולא לצאת.

⁵³ מתוך פרוטוקול הדיון שהתקיים בעניינו של מוחזק מס' 9175369 ב-15 בינואר 2023.

⁵⁴ מתוך פרוטוקול הדיון שהתקיים בעניינה של מוחזקת מס' 9196107 ב-23 בפברואר 2023.

ברוסיה אמרו לי שמותר לי להגיע לכאן ולכן הגעתי. לא ידעתי את החוקים, ועוה"ד שדיברתי איתו אמר שמותר לי להיות פה."

בהחלטתו ציין הדיין יוסי ברדא כי השימוע לת"א התקיים "בכתב בשפתה", אך הוא לא התייחס לטענתה כי הדיין בבית הדין היה הפעם הראשונה שבה היא זכתה לתרגום לשפת הסימנים. הדיין גם לא התייחס לטענותיה בנוגע לבן זוגה ולבנה שאמורים לעלות לישראל כיהודים.⁵⁵

הדיין הבא בעניינה של ת"א התעכב מסיבות של תיאום מול עורך הדין שלה, פוקרא באסם, והתקיים לבסוף רק ב-14 במארס 2023. בדיון טען עורך דינה כי בן זוגה של ת"א ובנה כבר קיבלו תעודות זהות ישראליות. ת"א עצמה אמרה:

"נתנו לי מסמכים למלא כדי לצאת מהארץ אבל אני לא מילאתי. אני מבקשת שיביאו לי מתורגמן כדי להסביר לי מה כתוב שם. **אני מעדיפה שיהיה מתורגמן שיסביר לי מה הטופס. קשה לי מאוד להבין כי אני חירשת. יכולים לתת לי לדבר עם מתורגמן שיסביר לי מה מצבי.** אין לי איך לתקשר, אני לא יכולה לדבר, קשה לי."

הדיין יואב בר-לב האריך את צו המשמורת ולא התייחס בהחלטתו לא לטענות בדבר משפחתה הישראלית של ת"א ולא לקשיים הברורים שהעלתה בנוגע למילוי הטפסים ללא תרגום נאות לשפת הסימנים.⁵⁶

במהלך הדיונים הבאים בעניינה של ת"א עורך דינה חוזר על הטענה כי עליה להשתחרר מאחר שבן זוגה ובנה התאזרחו בישראל. מנגד, נציגי רשות ההגירה טוענים כי ת"א לא משתפת פעולה עם הרחקתה, כי עליה לצאת מישראל וכי לאחר מכן תוכל להתאחד עם משפחתה "כדרך המלך".⁵⁷ לדיון, שהתקיים ב-30 במאי, לא התייצב עורך דינה של ת"א, והיא מצוטטת:

⁵⁵ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9194473 ב-31 בינואר 2023.

⁵⁶ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9194473 ב-14 במארס 2023.

⁵⁷ מתוך הפרוטוקולים שנערכו בעניינה של מוחזקת מס' 9194473 בתאריכים 4 באפריל ו-2 במאי 2023.

"אני לא יכולה לחזור. אין לי לאן. אני חירשת. בעלי והילדים כאן אז אני לא מסכימה לחזור. דיברתי עם עורך הדין לפני כמה ימים אבל הוא לא אמר לי כלום לגבי היום ולגבי הדיון אני לא מבינה למה הוא לא פה."⁵⁸

הדיון האחרון בעניינה של ת"א התקיים ב-26 ביולי, וגם בסופו בחר הדיין יואב בר-לב להאריך את צו המשמורת. מכאן ניתן להניח כי אחרי חצי שנה במעצר – היא אכן גורשה לרוסיה. הדיינים השונים שפגשו את ת"א מעולם לא התייחסו לסוגיית התרגום והקשיים שעלו מהיותה חירשת ולא לטענות הנוגעות למשפחתה הישראלית.

ה. ליקויים במעצרים

ק"מ, אזרחית הפיליפינים, נעצרה ב-26 בפברואר על ידי פקחי ההגירה בירושלים. בשימוע שנערך לה התברר כי ק"מ נכנסה לישראל בפברואר 2008 כעובדת סיעוד, ואשרת העבודה שלה פגה בספטמבר 2015, ומאז היא שהתה בישראל בניגוד לחוק. היא אמרה בשימוע כי היא אם חד הורית ולכן היא נשארה לעבוד בישראל – בניסיון לתמוך בבתה שחיה בפיליפינים. לדיון שנערך לה בבית הדין לביקורת משמורת היא הגיעה עם גבס על יד ימין. אלו הדברים המיוחסים לה בדיון:

"אני מבינה. לשאלת בית הדין לגבי גבס על יד ימין משיבה כי קיבלתי מכה בטעות כשההגירה באו לעצור אותי. יש לי כאבים בלילה אבל בסך הכול אני בסדר."
ככל שהפרוטוקול מתאר – הדיין יוסי ברדא לא שואל את ק"מ שאלות נוספות על הפציעה, ובהחלטתו הוא לא מעביר שום מסר לרשות ההגירה, שנראה לכאורה כי פקחיה הם שגרמו לפציעה.⁵⁹

⁵⁸ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9194473 ב-30 במאי 2023.
⁵⁹ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9196393 ב-28 בפברואר 2023.

ו. מהגרים שהוחזקו במשמורת לתקופה ארוכה בגלל קושי טכני

בדצמבר 2022 התקיים הדיון הראשון בעניינה של ו"ק, אזרחית רוסיה שנכנסה לישראל כתיירת ב-2019, ובהמשך הגישה בקשה למקלט, והבקשה נדחתה. כבר בדיון הראשון שנערך לה אמרה ו"ק כי היא מעוניינת לשוב למולדתה, אך הדרכון שלה לא בתוקף.⁶⁰ בדיון הבא היא העידה כי חתמה על המסמכים לצורך הוצאת דרכון חדש:

"נושא הדרכון מעכב את היציאה. אני לא יודעת איפה זה עומד ומה קורה. חתמתי על מסמכים לצורך דרכון ב-13.12.22 כנראה קונסול או עובד שגרירות שהגיע ומילאתי. אולי מתעכב בגלל החגים. מעבר לכך אני מרגישה בהתאם לגילי."⁶¹

הדיון הבא בעניינה התקיים ב-26 בינואר, קרוב למועד שבו יחלפו 60 יום ממעצרה של ו"ק, ועל כן עולה השאלה אם לא ראוי לשחרר אותה ממעצר בהתחשב בעובדה כי היא משתפת פעולה עם ההרחקה, שמתעכבת בגלל קשיים שלא תלויים בה. כך אמר בדיון נציג רשות ההגירה, אלימלך וקסלר:

"אבקש לציין כי לפני 60 יום מאז שהעיכוב חל, לא בגלל המוחזקת, אין בכלל מקום לשקול שחרור ממשמורת. גם לאחר מכן, יש מקום לשקול, אבל לא בהכרח לשחרר. אנחנו עושים ככל שלאל ידינו שהמסמך יגיע מהר ככל האפשר. פעמים שזה מצליח מהר יותר ופעמים פחות. אנו שוקדים על הדבר, ונבקש לאשר את צו המשמורת."

הדיון איתאל גבעון אכן האריך את צו המשמורת וציין בהחלטתו כי על רשות ההגירה לעדכן עד 10 בפברואר על מצב מסמכי הנסיעה של ו"ק, וקבע את דיון המשמורת הבא לסוף פברואר.⁶² בדיון שהתקיים ב-23 בפברואר הסכים גם נציג רשות ההגירה כי חלפו 60 יום מאז החלה ו"ק לשתף פעולה עם הרחקתה, ואולם הזכיר כי: "אני מבקש לומר כי לאחר 60 יום של שיתוף פעולה ניתן לשקול שחרור ממשמורת אך זה לא חובה, והשאלה אם יש אופק הרחקה."

⁶⁰ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9190468 ב-1 בדצמבר 2022.

⁶¹ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9190468 ב-29 בדצמבר 2022.

⁶² מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9190468 ב-26 בינואר 2023.

בדיון תיארה ו"ק את מצבה המידרדר ככל שמעצרה נמשך:

"אני מרגישה רע. יש לי בעיות לב וכליות. ראיתי רופא, נותן לי אקמול וזהו. לא ידעתי שאהיה פה הרבה זמן. הגיע מישהו מהקונסוליה מילאתי את כל המסמכים וחתמתי לפניו ב-13.12.22 וגם ב-25.12.22. הוא שאל אותי למה אני שוהה בארץ כל כך הרבה זמן. אף אחד מהצדדים לא יודע למה אני פה תקועה. פחדתי לצאת מהארץ בגלל הקורונה, אבל מתייחסים אלי רע, ואני אתאבד ולא אישאר כאן. יובילו אותי בגופה הביתה. מההגירה לא עושים כלום."

בהחלטתו פסק הדין גבעון להאריך את צו המשמורת של ו"ק, חרף העובדה כי חלפו למעלה מ-60 יום ממעצרה: "אך לא עסקינן במקרה שבו אין אופק הרחקה. למוחזקת רקע של עשיית דין עצמי ולעת הזאת נראה כי יש מקום לאפשר למבקשת הזדמנות נוספת להרחיקה."⁶³ בדיון הבא, שהתקיים ב-9 במארס, אמר נציג רשות ההגירה כי השגרירות הרוסית אמורה לטפל במסמכי הנסיעה של ו"ק בימים הקרובים. הדין גבעון החליט להותיר את ו"ק במשמורת, וזאת משום שהשגרירות הרוסית היא הגורם המעבב את הרחקתה בשלב זה. בהחלטתו הופיעה טעות סופר אירונית:

"תשומת לב **המוחזקת** כי עליה לרכז מאמצים ולתעדף את הרחקתה של מוחזקת זו לבל תיוותר עוד במשמורת."⁶⁴

הדין גבעון התכוון מן הסתם להסב את תשומת הלב של המבקשת, רשות ההגירה. ואולם הטעות הכתובה משקפת במידה מסוימת את האופן שבו הטיל הדין על המוחזקת את הנטל של מחדלי ההגירה ולאחר מכן של השגרירות הרוסית – וזאת חרף שיתוף הפעולה המלא שלה עם מאמצי ההרחקה.

במהלך חודש מארס התקבלה ככל הנראה החלטת שחרור, אבל זו אינה מופיעה במאגר ההחלטות, ואילו בדיון האחרון בעניינה, שהתקיים באפריל, הסבירה ו"ק כי היא מתקשה

⁶³ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9190468 ב-23 בפברואר 2023.

⁶⁴ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9190468 ב-9 במארס 2023.

להפקיד את הערבות שנקבעה כחלק מתנאי השחרור שלה.⁶⁵ ייתכן שו"ק הצליחה להפקיד את הערבות ולהשתחרר, וייתכן שאחרי חצי שנה במשמורת – גורשה לרוסיה. מהגר נוסף ששהה במשך כמה חודשים במעצר רק בגלל קושי בהנפקת מסמכי נסיעה, הוא ס"ב, אזרח רוסיה, שנכנס לישראל כתייר ביוני 2018. ביוני 2019 הגיש ס"ב בקשת מקלט, וזו נדחתה בהליך מהיר בדצמבר 2019. מאז שהה בישראל שלא כדין, ובפברואר 2023 נעצר על ידי פקחי ההגירה והובא לדיון בבית הדין לביקורת משמורת. בפרוטוקול הדיון הראשון בעניינו מיוחס לו רק המשפט הזה:

"אני מבין, אני מציין שהדרכון שלי לא בתוקף."⁶⁶

הדיון הבא בעניינו של ס"ב התקיים ב-28 בפברואר, ובו אמר ס"ב כי הוא נפגש עם הקונסול הרוסי בכלא ב-15 בפברואר ומילא את הטפסים הנחוצים כדי להאריך את דרכונו. גם בסיום הדיון הזה בחר הדיין יוסי ברדא להאריך את צו המשמורת.⁶⁷ הדיון הבא התקיים ב-30 במארס, ובו נרמז כי ייתכן שמסמכי הנסיעה שהונפקו עבור ס"ב אבדו בידי רשות ההגירה. כך צוטט ס"ב בפרוטוקול:

"אני מבין את הכול. היום היה הקונסול של רוסיה והוא אמר לי שביום 6.3.2023

רשות האוכלוסין קיבלו דרכון חדש שלי. למה לא שולחים אותי מפה?"

בהחלטתו קבע הדיין ברדא כי על רשות ההגירה להגיב בתוך ארבעה ימים לגבי הימצאם של מסמכי נסיעה עבור ס"ב.⁶⁸ כעבור ארבעה ימים כתב הדיין ברדא בהחלטתו כי רשות ההגירה עדכנה שמסמכי הנסיעה של ס"ב יהיו מוכנים בימים הקרובים. הייתה זאת ההחלטה האחרונה בעניינו, ועל כן יש להניח כי בתום חודשיים במעצר – ס"ב אכן הורחק לארצו.⁶⁹

⁶⁵ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינה של מוחזקת מס' 9190468 ב-27 באפריל 2023.

⁶⁶ מתוך הפרוטוקול בעניינו של מוחזק מס' 9194966, שנערך ב-8 בפברואר 2023.

⁶⁷ מתוך הפרוטוקול בעניינו של מוחזק מס' 9194966, שנערך ב-28 בפברואר 2023.

⁶⁸ מתוך הפרוטוקול בעניינו של מוחזק מס' 9194966, שנערך ב-30 במארס 2023.

⁶⁹ מתוך הפרוטוקול בעניינו של מוחזק מס' 9194966, שנערך ב-3 באפריל 2023.

ז. מעצר מהגרים השוהים בישראל תחת הגנה מפני הרחקה

בדצמבר 2022 עצרו פקחי רשות ההגירה את מ"ה, אזרח אתיופיה, בעת שעבד ללא אשרה. אלו הדברים שאמר בדיון הראשון שהתקיים בעניינו:

"אני מרגיש טוב. אין לי עורך דין. נכנסתי לישראל בשנת 2008 בחודש ינואר דרך מצרים. הגשתי בקשת מקלט, אני לא זוכר מתי הגשתי את הבקשה, זה היה בסלמה בתל אביב, אבל לא אמרו לי שדחו לי אותה. לא ידעתי לאן ללכת כדי לקבל תשובה, אבל משנת 2015 אין לי ויזה כי לא ידעתי לאן הולכים, רק אמרו לי שבסלמה כבר לא מטפלים בי. אז במשך כל הזמן הזה עד שתפסו אותי לא עשיתי כלום, עבדתי בזמן הזה בכל מיני עבודות מזדמנות, הייתי מחכה כל יום שיאספו אותי באזור תחנה המרכזית וגם בצומת חולון, וכל פעם היו אוספים אותי לעבודה, כל פעם משהו אחר. יש לי דרכון. אני לא יודע אם הוא בתוקף או לא. הדרכון שלי נמצא בבית בשפירא בתל אביב. אני לא רוצה לחזור כעת לאתיופיה, אני לא יכול לחזור לשם כי יש מלחמה וכל המשפחה שלי בטיגראי..."

הדיין יואב בר-לב פסק להותיר את מ"ה במשמורת, וזאת על אף שמ"ה, ככל אזרחי אתיופיה ממוצא טיגרי, היה זכאי להגנה מפני הרחקה. כך התייחס הדיין בר-לב בהחלטתו למדיניות משרד הפנים כלפי יוצאי טיגראי:

"...ממונה ביקורת הגבולות יודיע עד ליום 26.12.22 מתי נדחתה בקשת המקלט של המוחזק, כן יודיע הממונה בשים לב לדברי המוחזק בדיון **האם ישנה מניעה כלשהי בהרחקת המוחזק למדינתו.**"

מההחלטה עולה כי בקשת המקלט של מ"ה נדחתה ב-2015 ומאז הוא שוהה בישראל ללא אשרה.⁷⁰ ואולם בתגובה לפניית המוקד, הודיעה רשות ההגירה בסוף 2021 כי אזרחי אתיופיה ממוצא טיגרי שבקשותיהם נדחו, יוכלו להגיש בקשה לפתיחת התיק מחדש ולקבל אשרות שהייה – וזאת בשל המלחמה המשתוללת במולדתם.⁷¹

⁷⁰ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9191628 ב-19 בדצמבר, 2022.

⁷¹ לקריאת פניית המוקד לפליטים ולמהגרים, והמענה מטעם רשות האוכלוסין וההגירה, [באתר המוקד](#).

גם בדיון הבא שהתקיים בעניינו, ב-17 בינואר 2023, התייחס מ"ה למלחמת האזרחים המשתוללת בחבל טיגראי באתיופיה:

"יש לי בעיה לחזור כי יש באזור שגירתי בו מלחמה, ואני לא יכול לחזור לשם, כי לאנשים מטיגראי יש בעיה לחזור. רק בגלל זה תהיה לי בעיה, אחרת אין לי בעיה לחזור." גם הפעם האריך הדיין בר-לב את צו המשמורת, תוך שהוא מבקש מרשות ההגירה תשובות באשר לאופק ההרחקה:

"לאור טענות המוחזק באשר למדינת מוצאו, ממונה ביקורת הגבולות יודיע עד ליום 24.1.23 האם ניתן להרחיק את המוחזק למדינת מוצאו וזאת בשים לב לדברי המוחזק בדיון.⁷²"

בפרוטוקול הדיון הבא שהתקיים בעניינו, מצוטט מ"ה כשהוא מביע את חששותיו ממה שעלול לעלות בגורלו, אם יגורש לאתיופיה:

"אני מרגיש טוב, אין לי עורך דין. בינתיים לא אמרו לי כלום לגבי הטיסה שלי ואם קבעו לי. אחרי שהייתי בדיון אמרו שיעדכנו אותי לגבי המצב בטיגראי. **אני לא מבין למה רוצים להחזיר אותי. המשפחה שלי גרה באזור שבו יש הרבה בעיות שם, ובעבר השתתפתי בהפגנות שם. אני במצב בעייתי. אני לא יודע מה יקרה לי אם אחזור ושלא יפגעו בי ואצליח לפגוש את המשפחה שלי. יכול להיות שיעצרו אותי שם ואהיה בכלא.**"

הפעם האריך הדיין בר-לב את צו המשמורת ללא כל התייחסות לדבריו של מ"ה בנוגע לסכנות הנשקפות לו אם יגורש.⁷³

בדיון הבא שנערך לו, שוב הביע מ"ה את חששותיו ממה שעלול לקרות לו אם יגורש לאתיופיה. הדיין בר-לב האריך פעם נוספת את צו המשמורת וציין בהחלטתו כי מסמכיו של מ"ה עברו לקונסוליה האתיופית לצורך הנפקת מסמכי נסיעה חדשים עבורו.⁷⁴

⁷² מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9191628 ב-17 בינואר 2023.

⁷³ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9191628 ב-14 בפברואר 2023.

⁷⁴ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9191628 ב-6 במרס 2023.

בהחלטה מ-16 במארס ציין הדיין בר-לב כי לאחר ארבעה חודשים במעצר, מ"ה הגיש בקשה לשחרור ממשמורת. הדיין קבע כי על ממונה ביקורת הגבולות להשיב לבקשה תוך ארבעה ימים.⁷⁵ הייתה זאת ההחלטה האחרונה בעניינו של מ"ה, ובמאגר אין החלטת שחרור בעניינו. **ייתכן שממונה ביקורת הגבולות בחר בעצמו לשחרר את מ"ה, וייתכן שמסמכי הנסיעה שלו אכן הונפקו והוא גורש בחזרה לאתיופיה – וזאת חרף העובדה כי אזרחים אתיופים יוצאי חבל טיגראי היו מוגנים באותה עת מפני הרחקה, בהתאם למדיניות רשות ההגירה.**

במארס 2023 נעצר על ידי פקחי ההגירה ט"א, המזוהה על ידי ההגירה כאזרח אתיופיה. אלו הדברים המיוחסים לו בפרוטוקול הדיון הראשון שהתקיים בעניינו בבית הדין לביקורת משמורת:

"אני מרגיש בסדר. אני מבין שאני בישראל שלא כחוק. אין לי עו"ד. אני רוצה ללכת למדינה אחרת. הכרטיס היה לתאילנד עם אינטרוויז'ה לתאילנד. אכן יש לי פה ילדה. פגשתי אותה לפני חודשיים. אני פוגש אותה לפעמים. אני כבר לא בקשר עם בת הזוג שלי. **אין לי דרכון. אני גם אריתראי וגם אתיופי. נולדתי בשתי מדינות שהיו ביחד, וכל מדינה אומרת לי שאני שייך למדינה אחרת.** אין לי ויזה, אז אני לא יכול להגיש בקשה הומניטרית. אפילו לא לשכור בית. אין לי כסף לעו"ד, ויש לי חוב מזונות."

בהחלטתו ציין הדיין איתיאל גבעון כי ט"א ניסה לצאת מישראל, אך זוגתו לשעבר הוציאה נגדו צו איסור יציאה מהארץ – בגין חוב מזונות. הדיין גבעון לא התייחס בהחלטתו לצו איסור היציאה שהוצא נגד ט"א או לאפשרות שהוא יוצא חבל טיגראי – כפי שעולה מדבריו שהוא "גם אריתראי וגם אתיופי" ועל כן זכאי להגנה מפני הרחקה.⁷⁶

בדיון הבא התייחס ט"א ישירות למלחמה בטיגראי והביע נכונות לצאת למדינה אחרת:

"אני מרגיש טוב. אני רוצה לחזור לתל אביב. יש לי דרכון ואני לא יודע איפה הוא. אני לא מוכן לצאת מישראל. יש מסמכים אצל משרד הפנים. לא החתימו אותי על מסמכים. **אני טוען שבמדינה שלי יש מלחמה. אמא שלי מטיגראי ויש שם מלחמה.**

⁷⁵ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9191628 ב-16 במארס 2023.

⁷⁶ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9197985 ב-23 במארס 2023.

אבא שלי אתיופי. אני מבין שאם אני לא פועל להסדרת מעמדי בישראל אני צריך לצאת ועד אז אני במשמורת. אני עדיין מוכן ללכת למדינה שאינה באפריקה. אמא שלי באתיופיה. אין לי קשר איתה."

גם הפעם הדיין גבעון האריך את צו המשמורת ללא שום התייחסות לכך שט"א ככל הנראה זכאי להגנה מפני הרחקה.⁷⁷

במהלך חודש מאי נראה שט"א שכר עו"ד והגיש בקשה לשחרור ממשמורת. ב-11 במאי התקיים דיון. פרוטוקול הדיון לא מופיע במאגר ההחלטות, והעדות לקיומו היא החלטה בדבר דיון שעתיד להתקיים ב-1 ביוני. החלטות שפורסמו לפני הדיון, וכן פרוטוקול הדיון עצמו, מעידים כי נמצא אדם שהסכים לשלם ערבות עבור שחרורו של ט"א, וכי רשות ההגירה מסכימה לשחרורו בכפוף להפקדת ערבות.⁷⁸ לא נערכו דיונים נוספים בעניינו של ט"א, ועל כן יש לשער כי הוא אכן שוחרר במהלך חודש יוני, **לאחר שלושה חודשי מעצר, וזאת בזמן שהיה ככל הנראה זכאי להגנה מפני הרחקה.**

בתחילת חודש מארס נעצרה בגבול ישראל-ירדן קבוצה של **אזרחים סודאנים שניסו להיכנס לישראל**.⁷⁹ בפרוטוקול הדיון הראשון של אחד מהם נכתב כי היה ניסיון להשיב את הקבוצה לירדן בהחזרה חמה:

"המוחזק, נתין סודן, הסתנן לישראל ביום 2.3.2023 דרך הגבול עם ירדן, וניסיון להחזרה חמה לא צלח בשל סירוב של ירדן לקבלת המוחזק."⁸⁰

במהלך חודשי המעצר הראשונים טענו נציגי רשות ההגירה בפני הערכאות השונות כי הרשות פועלת כדי להחזיר את העצורים לירדן. **העצורים סיפרו לצוות המוקד כי על אף שביקשו להגיש בקשות למקלט מדיני – הם לא קיבלו את הטפסים הרלוונטיים.** רק כאשר חברי צוות המוקד ביקרו את העצורים וסייעו להם למלא את הטפסים – התאפשר לעצורים להגיש את בקשותיהם למקלט מדיני ולשטוח את הסיבות שבגינן

⁷⁷ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9197985 ב-20 באפריל 2023.

⁷⁸ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9197985 ב-1 ביוני 2023.

⁷⁹ בקרב הקבוצה היו גם בני משפחה אחת: אב, אם ושלושת ילדיהם הקטנים, קורותיהם במשמורת מתוארים בפרק "מעצר משפחות מהגרים".

⁸⁰ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9196892 ב-6 במארס 2023.

ברחו מסודאן ואת הסכנות הנשקפות להם בירדן – שאינה חתומה על אמנת האום בדבר מעמדם של פליטים.

ביוני 2023, אחרי שבית הדין לביקורת משמורת פסק על שחרורו של אחד מחברי הקבוצה – שאשתו וילדיו נעצרו גם הם בעת הכניסה לישראל ושוחררו כחודש לאחר מכן – פסק הדין יואב בר-לב גם על שחרורם של שני עצורים נוספים. כך נותרו במשמורת ארבעה אזרחי סודאן, ועבורם הגיש המוקד בקשות לשחרור. הדין איתאל גבעון, שפסק בעניינם של שלושה עצורים, קבע תנאים לשחרורם. את תנאי השחרור השהה הדין במשך שבועיים שבהם הייתה אמורה רשות ההגירה להכריע בבקשות שהגישו למקלט.⁸¹ המוקד ערער לבית המשפט המחוזי נגד השהיית תנאי השחרור, ובתגובה הסכימה רשות ההגירה לשחררם. העצור האחרון מקרב הקבוצה שוחרר באוגוסט, אחרי שהדין אסף נועם פיצל את סכום הערבות שנפסק לו.⁸²

כך, מבקשי מקלט שנמלטו מסודאן הגיעו לירדן, שאינה חתומה על אמנת הפליטים, ממנה ברחו לישראל, שמקיימת מדיניות של אי הרחקה לסודאן, ואז **מצאו את עצמם במעצר מנהלי במשך חודשים ארוכים, אף שהיה ברור מהרגע הראשון כי אין שום "אופק" להרחקתם.** נכון לכתיבת שורות אלו, בקשותיהם של כלל חברי הקבוצה למקלט עדיין תלויות ועומדות.

ח. כלואים לתקופות ממושכות

תופעת הכליאה לתקופות ממושכות הצטמצמה מאוד בשנת 2023, והמקרים הבולטים של מהגרים שנכלאו במעצר מנהלי-הגירתי לתקופה ממושכת מופיעים בפרק זה וכן בפרק הנוגע למתמודדי נפש במעצר.

ב-10 במאי 2022 התקיים הדיון הראשון בבית הדין לביקורת משמורת בעניינו של **ע"א**, מהגר מחוף השנהב שהועבר למשמורת לאחר שריצה מאסר פלילי של תשע שנים בגין עבירת אינוס שהודה בה. אלו הדברים המיוחסים לו בפרוטוקול:

⁸¹ מתוך ההחלטה בעניינו של מוחזק מס' 9196888 ב-20 ביולי 2023.

⁸² מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9197281 ב-17 באוגוסט 2023.

"המוחזק מציין כי אינו מיוצג בידי עורך דין, וכי מצבו הבריאותי תקין. לדבריו, אין לו מניעה לשוב לארצו. לשאלת בית הדין האם המוחזק מתחרט על המעשים בגינם הורשע, המוחזק צוחק ומשיב שכן."

בהחלטה מצוין כי ע"א הסתנן לישראל ב-2010 והגיש בקשת מקלט. בקשתו נדחתה ב-2011, ומאז הוא שוהה בישראל בניגוד לחוק. הוא הורשע והתחיל לרצות את מאסרו הפלילי ב-2013, ומאז נמצא מאחורי סורג ובריח.⁸³

בדיון הבא, שהתקיים בתחילת יוני, נכתב בדברי המוחזק:

"המוחזק מציין כי אינו מיוצג בידי עורך דין וכי מצבו הבריאות טוב. לשאלת בית הדין, אין לו מניעה לשוב לחוף השנהב, אך יחד עם זאת אינו מעוניין לשתף פעולה ולמסור לממונה ביקורת הגבולות את פרטיו האישיים לשם כך."⁸⁴

בדיונים הבאים שנערכו בעניינו מעידים דברי המוחזק המיוחסים לע"א גרסאות סותרות בנוגע למידת שיתוף הפעולה שלו ורצונו לשוב לחוף השנהב. פעם הוא מצוטט כמי שמעוניין לשוב לארצו, פעמים אחרות הוא מתנגד לכך, וככל שחולף הזמן הוא מצוטט כמי ששוקל ומתלבט בסוגיה. המשותף לכל "דברי המוחזק" בפרוטוקולים בעניינו של ע"א הוא אורכם הקצר, שלא עולה על פסקה קצרה.⁸⁵

חמישה חודשים לתוך מעצרו של ע"א, נציג רשות ההגירה התייצב לראשונה בדיון בעניינו, ואמר בדיון כי קונסול חוף השנהב טוען כי להתרשמותו, ע"א כלל אינו אזרח חוף השנהב, וכי אין לו דרכון. על כן, לדבריו, אי אפשר להתייחס לע"א כאל מי שמשתף פעולה עם הרחקתו.⁸⁶

בחודשים הבאים לא ניכרה שום התקדמות בעניינו של ע"א. הפרוטוקולים מעידים כי מדי חודש ע"א נשאל את אותן השאלות: האם הוא מיוצג על ידי עורך דין? (התשובה נשארת שלילית), האם הוא אכן אזרח חוף השנהב וכיצד הוא יכול להוכיח זאת? (על

⁸³ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 1472111 ב-10 במאי 2022.

⁸⁴ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 1472111 ב-1 ביוני 2022.

⁸⁵ מתוך הפרוטוקולים בעניינו של מוחזק מס' 1472111, שנערכו ב-19 ביולי, ב-11 באוגוסט, ב-4 בספטמבר וב-2 באוקטובר 2022.

⁸⁶ מתוך פרוטוקול הדיון שהתקיים בעניינו של מוחזק מס' 1472111 ב-25 באוקטובר 2022.

כך ע"א משיב כי יש לו משפחה וחברים שם, וכי הקונסול יכול גם הוא לסייע בהוכחת מוצאו). כך, חודש, אחרי חודש, במשך למעלה משנה ללא כל שינוי או התקדמות. בעת כתיבת שורות אלו, בפברואר 2024, ע"א עדיין מוחזק במשמורת. כבר קרוב לשנתיים שהוא עצור, לאחר שריצה 9 שנות מאסר פלילי, ולא נראה שיש איזושהי פריצת דרך בזיהוי שלו שתאפשר אופק הרחקה למדינת מוצאו.⁸⁷

ביוני 2022 התקיים בבית הדין לביקורת משמורת דיון בעניינו של א"א, אזרח אריתריאה שהועבר למשמורת מנהלית לאחר שריצה תשעה חודשי מאסר פלילי בגין עבירות סמים. הוא אמר לדיין אסף נועם כי אינו שולל לקבל טיפול לבעיית ההתמכרות שממנה הוא סובל. הדיין נועם האריך את צו המשמורת.⁸⁸ בדיונים שהתקיימו בחודשים הבאים אין כל שינוי בשיח בין הדיין נועם לבין א"א, שנסוב בעיקר סביב בעיית ההתמכרות, וכן חוסר הרצון של א"א לשוב למולדתו – וזאת על אף שישראל מקיימת מדיניות אי הרחקה לאריתריאה, ועל כן א"א שוהה בישראל כדין. אלו למשל, היו כלל "דברי המוחזק" שיוחסו לא"א בפרוטוקול הדיון שהתקיים באוגוסט:

"המוחזק מציין כי אין לו עורך דין ואין בכוונתו לשכור עורך דין. לדבריו, מצבו הבריאותי טוב. לדבריו, אינו מעוניין לשוב לאריתריאה כיוון שכבר אין לו קשר למדינה בשל השנים בהן הוא שוהה בישראל, והוא גם מתנגד לעבור לכל מדינה אחרת."

גם בתום הדיון הזה האריך הדיין נועם את צו המשמורת.⁸⁹ בדיונים הבאים שהתקיימו בעניינו של א"א לא הייתה כל התקדמות.⁹⁰ בנובמבר 2022 אמר א"א לדיין נועם כי הוא חושש מאדם אחר שמוחזק במעצר באותו אגף, משום שאותו אדם תקף אותו בעבר מחוץ לכלא. הדיין כתב בהחלטתו כי על שב"ס לשים לב לחששו של א"א ולהפריד בינו לבין האדם שהוא חושש ממנו.⁹¹

⁸⁷ מתוך הפרוטוקולים בעניינו של מוחזק מס' 1472111, שנערכו ב-16 בנובמבר 2022, ב-11 בדצמבר 2022, ב-8 בינואר 2023, 5 בפברואר 2023, 6 במרס 2023, 2 באפריל 2023, 30 באפריל 2023, 28 במאי 2023, 25 ביוני 2023, 23 ביולי 2023, 17 באוגוסט 2023, 12 בספטמבר 2023, 28 בספטמבר 2023, 18 באוקטובר 2023, 13 בנובמבר 2023, 10 בדצמבר 2023, 7 בינואר 2024 וב-1 בפברואר 2024.

⁸⁸ מתוך פרוטוקול הדיון שהתקיים בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-26 ביוני 2022.

⁸⁹ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-11 באוגוסט 2022.

⁹⁰ מתוך הפרוטוקולים שנערכו בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-4 בספטמבר, ב-2 וב-25 באוקטובר 2022.

⁹¹ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-16 בנובמבר 2022.

מפרוטוקול הדיון שהתקיים בדצמבר 2022 עולה כי ממונה ביקורת הגבולות הציע כי א"א ישוחרר בכפוף להפקדת ערבות של 5,000 ש"ח, אבל לא"א אין יכולת לשלם סכום שכזה, ואין לו מכרים שיסכימו להפקיד את הסכום הזה עבורו. **על כן האריך הדיין נועם פעם נוספת את צו המשמורת, וכלל לא שקל בהחלטתו להפחית את גובה הערבות, וזאת חרף העובדה שא"א מוחזקת במשמורת מנהלית כבר חצי שנה.**⁹² בדיון הבא לא חלה שום התקדמות.⁹³

הדיון הבא בעניינו של א"א התקיים בזום, בעוד הוא מוחזק בכלא מעשיהו. ממונה ביקורת הגבולות הודיע בדיון כי א"א הועבר למעשיהו לאחר שהטריד מינית סוהרת בכלא גבעון. א"א טען כי איננו יודע מדוע הוא הועבר. בהמשך טען ממונה ביקורת הגבולות כי א"א סירב להשתתף בתוכנית טיפול שיקומית, וא"א אישר את הדברים. בסוף הדיון אמר א"א כי הוא מבקש לחזור לאריתריאה. גם בתום הדיון הזה האריך הדיין אסף נועם את צו המשמורת.⁹⁴

בדיון שהתקיים במאוס טען ממונה ביקורת הגבולות כי טרם התקבלה תשובה מהיחידה לעזיבה מרצון בנוגע לבקשתו של א"א לשוב לארצו.⁹⁵ באפריל 2023 אמר ממונה ביקורת הגבולות כי א"א היתל ברשות ההגירה והוא לא באמת מעוניין לשוב לארצו. א"א הסכים ואמר שאחרי שנים כה רבות בישראל אין לו לאן לשוב. גם הפעם האריך הדיין נועם את צו המשמורת.⁹⁶ בדיון הבא צוטט א"א כאומר את הדברים האלה:

"המוחזק מציין כי מצבו הבריאותי לא טוב, כיוון ששמו אותו במתקן מאסר אחר בגין מעשים שלא ביצע. לדבריו, אין לו עורך דין. לדבריו, לא עשה דבר כנגד הסוהרת במתקן גבעון שכנגדה הואשם בהטרדה מינית. המוחזק מציין כי לאחר השנים הרבות ששהה בישראל סכום הכסף שהוצע לו בידי ממונה ביקורת הגבולות לשם חזרתו

⁹² מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-11 בדצמבר 2022.

⁹³ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-8 בינואר 2023.

⁹⁴ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-5 בפברואר 2023.

⁹⁵ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-5 במאוס 2023.

⁹⁶ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-2 באפריל 2023.

לאריתריאה אינו גבוה דיו, ואין מבחינתו הצדקה לשוב למדינה זו תמורת סכום כסף בגובה זה.⁹⁷

במהלך החודשים הבאים לא חלה שום התקדמות בעניינו של א"א, והשיח בינו לבין הדיין נועם התמקד בסיבות בגין א"א מסרב לשוב לאריתריאה או לצאת למדינה שליטת וכן בסוגיית הערבות הכספית שאין ביכולתו של א"א לשלם.⁹⁸

בינואר 2024, אחרי למעלה משנה שבה הוחזק א"א במשמורת מנהלית – הוא יוצג לראשונה על ידי עורכת דין, מיכל רובינשטיין, מטעם הקליניקה לזכויות פליטים באוניברסיטת תל אביב. עורכת הדין רובינשטיין טענה כי א"א מוחזק במשמורת כבר שנה וחצי – תקופה כפולה מהזמן שריצה במאסר פלילי. לדבריה, המשמורת מיצתה את עצמה, ומאחר שממונה ביקורת הגבולות כבר הסכים על שחרורו של א"א בכפוף להפקדת ערבות, יש להפחית את גובה הערבות לסכום שא"א יוכל לעמוד בו. בתום הדיון, הורה הדיין איתאל גבעון על המשך צו המשמורת.⁹⁹

לבסוף, ב-16 בינואר 2024, קבע הדיין איתאל גבעון תנאים חדשים להפקדת הערבות הנדרשת לשחרורו של א"א, ואחרי כשנה וחצי במשמורת – הוא שוחרר.

ט. מתמודדי נפש במעצר

בדוח שסקר את כליאת המהגרים ומבקשי המקלט לשנת 2022 כתבנו על מעצרו של **ס"א**, מהגר שרשות ההגירה לא הצליחה לזהות את מדינת מוצאו, ושהוחזק במשמורת החל ביוני 2022. אף שכבר מהדיון הראשון שהתקיים בעניינו ציינו דייני בית הדין בפרוטוקולים כי נראה בבירור שס"א הוא מתמודד נפש, הוא נותר במעצר במשך למעלה משנה מבלי שבית הדין פנה ללשכת הסיוע המשפטי לצורך מינוי ייצוג משפטי עבורו, ומבלי שחלה שום התקדמות בזיהויו, ומכאן גם בהרחקה שלו. **ב-29 במאי 2023 פנתה נציגת המוקד, טלי ברומברג, לראש בית הדין לביקורת משמורת בבקשה למינוי**

⁹⁷ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-30 באפריל 2023.

⁹⁸ מתוך הפרוטוקולים שנערכו בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-28 במאי, ב-25 ביוני, ב-23 ביולי, ב-17 באוגוסט, ב-12 בספטמבר, ב-28 בספטמבר, ב-18 באוקטובר, ב-13 בנובמבר וב-10 בדצמבר 2023.

⁹⁹ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9089748 ב-11 בינואר 2024.

ייצוג מטעם הסיוע המשפטי עבור ס"א. יומיים לאחר מכן פרסם הדיין איתיאל גבעון החלטה שלפיה היה על רשות ההגירה להגיב לפניית המוקד תוך שבוע ימים. **לאחר מכן הורה הדיין גבעון להעביר ללשכת הסיוע המשפטי את ההחלטות האחרונות בעניינו של ס"א, וזאת על מנת שהלשכה תבחן את האפשרות למנות עו"ד שייצג אותו.**¹⁰⁰

לבסוף, מבלי שמונה לס"א עו"ד מטעם הסיוע המשפטי, ב-19 ביוני פסק הדיין גבעון על שחרורו של ס"א לארבעה חודשים – שבהם יהיה עליו לצאת מישראל באופן עצמאי – תוך שהוא מציין:

"הרושם העולה הוא כי דווקא החזקת המוחזק במשמורת היא זו שמעכבת את זיהויו, וכי המבקשת תוכל לזהותו דווקא אם ישוחרר."

הדיין נתן לרשות ההגירה "תקופת התארגנות" של 21 ימים, כך שהחלטת השחרור נכנסה למעשה לתוקף רק ב-9 ליוני 2023.¹⁰¹ ב-22 ביוני ס"א עוד הוחזק במעצר והתייצב לדין החודשי בעניינו. דבריו המצוטטים בפרוטוקול העידו פעם נוספת על מצבו הנפשי הרעוע:

"כל הכלא שלי. עושים ספינים עליי. חייבים לי כסף. כל מה שמגיע לי. אין מה לבדוק לבדוק לבדוק. לא יכולים ליפול עליי. אין לי כלום. אני זורק פה את כל האנשים הביתה. אני רוצה לצאת לתל אביב אבל קודם שיביאו לי כל מה שמגיע לי. **ממלמל. מדבר לא לעניין ומאשים את כל נציגי המבקשת.**"¹⁰²

ההחלטה האחרונה בעניינו של ס"א פורסמה ב-12 ביולי, ונראה כי לבסוף, אחרי למעלה משנה במעצר מנהלי, מבלי שזוהה על ידי נציגי ההגירה, ואחרי שגם לבית הדין התחוויר כי ההחזקה במשמורת לא מקדמת את זיהויו – ס"א אכן שוחרר.

בדצמבר 2022 שוטרי תחנת דימונה עצרו את **ק"ט**, אזרח אריתריאה, בעת ש"הסתנן" בחזרה לישראל, לאחר שנצפה על ידם חוצה את הגבול לירדן. הוא הובא בפני בית

¹⁰⁰ מתוך ההחלטות שפורסמו בעניינו של מוחזק מס' 9181777 ב-1 וב-5 ביוני 2023.

¹⁰¹ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9181777 ב-19 ביוני 2023.

¹⁰² מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9181777 ב-22 ביוני 2023.

משפט השלום בבאר שבע, ובית המשפט האריך את מעצרו. לאחר מכן הועבר למשמורת מנהלית. בשימוע שנערך לו בפני ממונה ביקורת הגבולות, אמר ק"ט כי ברצונו לשוב לאריתריאה משום שהוא מתגעגע לילדיו שנשארו שם. במהלך השימוע התאפשר לו להתקשר לקרובי משפחתו באריתריאה, בעזרת נציג היחידה לעזיבה מרצון, שי תפרי. בתום השימוע הוא הופנה להמשך טיפול על ידי היחידה לעזיבה מרצון. פרוטוקול הדיון הראשון בעניינו קצר ותמציתי, ואלו הדברים המיוחסים לו:

"מודע למעצרו בגין הסתננות ומעוניין לשוב לאריתריאה בהקדם האפשרי. אינו זקוק לדבר מעבר לכך."

ק"ט לא הורשע בפלילים ולא נראה מההחלטה כי נשקפת ממנו איזושהי מסוכנות לציבור, ובכל זאת הדיינת רחל שרם פסקה להאריך את צו המשמורת. בהחלטתה ציינה הדיינת כי על ממונה ביקורת הגבולות לפעול להרחקתו של ק"ט לאריתריאה בהקדם האפשרי – זאת חרף העובדה שהיחידה לעזיבה מרצון יכולה לסייע ומסייעת לרבים לצאת מישראל גם מחוץ לכותלי הכלא.¹⁰³

חודש לאחר מכן התקיים דיון נוסף בעניינו של ק"ט. דברי המוחזק המיוחסים לו בדיון מעידים על רצונו לשוב לארצו ועל געגועיו למשפחתו שנותרה שם. ואולם בהחלטתו ציין הדיין איתיאל גבעון:

"תשומת לב המבקשת כי העובדה שהמוחזק מדבר לעצמו, מתווכח עם עצמו ומדבר גם ללא הקשר, מעלה חשש כי מצבו הנפשי דורש בירור. אם המוחזק לא יוצא מישראל עד לדיון הקבוע בהחלטה זו, יש להגיש לבית הדין את עמדת רופא שב"ס בנושא."¹⁰⁴

מעניין כי על אף שהדיין חשד כי ייתכן שק"ט הוא מתמודד נפש, הוא עדיין העמיד את יציאתו מישראל בעדיפות גבוהה משהעמיד את בירור מצבו הנפשי – וקבע כי רק אם רשות ההגירה לא תספיק להרחיק אותו עד לדיון הבא, אזי יידרש רופא שב"ס להגיש את עמדתו. הדיין גבעון בחר שלא להעביר את החלטתו ללשכת הסיוע המשפטי

¹⁰³ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9190581 ב-6 בדצמבר 2022.

¹⁰⁴ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9190581 ב-3 בינואר 2023.

במשרד המשפטים לבחינת מינוי ייצוג עבור ק"ט, וזאת אף שהסיוע המשפטי מוסמך לייצג מוחזקים במשמורת שאינם מסוגלים לייצג את עצמם.

לדיון הבא שהתקיים בעניינו סירב ק"ט להתייצב. הדיינת רחל שרם האריכה פעם נוספת את צו המשמורת וציינה בהחלטתה כי בחוות הדעת של מרפאת שב"ס שהוגשה לבית הדין נכתב כי ק"ט מצוי במעקב וטיפול פסיכיאטרי.¹⁰⁵ **על אף הצטברות של עדויות המעמידות בסימן שאלה את מצבו הנפשי של ק"ט – החששות שהעלה הדיין גבעון, העובדה שק"ט לא התייצב לדיון, וכן חוות הדעת של מרפאת שב"ס – גם הפעם בחר בית הדין שלא להעביר את ההחלטה ללשכה לסיוע משפטי במשרד המשפטים לצורך מינוי ייצוג.**

למחרת הדיון פנתה מנהלת המחלקה המשפטית של המוקד דאז, עו"ד ענבר בראל, לראש בתי הדין לפי חוק הכניסה לישראל ולראש מנהל אכיפה וזרים ברשות ההגירה בבקשה למנות לק"ט עו"ד מטעם הסיוע המשפטי:

"אין חולק כי מדובר במקרה מובהק בו על בית הדין מוטלת האחריות לפעול למינוי ממונה מטעם הסיוע המשפטי שיוכל לייצג את המוחזק – וזאת עוד בטרם אצה הדרך לקדם את הרחקתו מישראל. **המדובר במתמודד נפש אשר מוחזק כמעט חודשיים שלמים במשמורת, מדבר ללא הקשר ומסרב להתייצב בפני בית הדין. לא ייתכן כי אף אחד מדייני בית הדין בפניהם הובא לא הפנו את עניינו לגורמים המוסמכים לייצגו.**

במאמר מוסגר יוער כי ממילא חוקיות החזקתו במשמורת מוטלת בספק, שכן המדובר באזרח אריתריאי אשר שווה בישראל כדין תחת הגנה זמנית (ייתכן שגם עם בקשת מקלט פתוחה), אינו נדרש לצאת ממנה **ואשר על פני הדברים נדמה כי אין כל עילה חוקית להמשך החזקתו בשלב זה. אך משום כך, ובשל התמשכות המשמורת בה הוא מצוי (קרוב לחודשיים שלמים!) ראוי היה כי ימונה לו סיוע באופן מדי.**"¹⁰⁶

¹⁰⁵ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9190581 ב-30 בינואר 2023.

¹⁰⁶ מתוך פניית המוקד בעניינו של מוחזק מס' 9190581 ב-31 בינואר 2023.

בעקבות פניית המוקד פרסמה הדיינת רחל שרם החלטה ב-12 בפברואר, שלפיה תוך ארבעה ימים על לשכת הסיוע המשפטי במשרד המשפטים להגיש את התייחסותה לבקשת המוקד ולהציג את עמדתה לגבי מתן ייצוג משפטי לק"ט.¹⁰⁷ באותו יום פנתה עו"ד בראל פעם נוספת למזכירות בית הדין ולמנהל אכיפה וזרים ברשות ההגירה, לאחר שעד אז לא התקבלה כל תגובה לפניית המוקד. יומיים לאחר מכן נודע למוקד כי ק"ט הורחק לאריתריאה. **אחרי חודשיים במשמורת מנהלית, מבלי שהתנהל נגדו הליך פלילי, על אף שהוא שהה בישראל כחוק, תחת הגנה זמנית, וחרף עדויות ברורות לקושי נפשי – ק"ט נשלח מתא המעצר למדינתו.**

במארס 2022 התקיים בבית הדין לביקורת משמורת דיון בעניינו של מ"ט, אזרח אריתראי שהועבר למעצר מנהלי-הגירתי לאחר שריצה מאסר פלילי בגין תקיפת זקן הגורמת חבלה של ממש. בדברי המוחזק המופיעים בפרוטוקול, מ"ט מסביר כי לא השתתף בתוכניות השיקום בעת שריצה מאסר פלילי "בגלל מצבו" הוא מתאר גם כי הוא **סובל ממחלה והפסיק לקחת את התרופות הרלוונטיות**. הדיין רג'א מרזוק פסק להאריך את צו המשמורת שלו.¹⁰⁸

הדיון הבא בעניינו התקיים בפני הדיינת רחל שרם. הדיינת פסקה גם היא על הארכת צו המשמורת, אך העירה לתשומת לב רשות ההגירה:

"לתשומת לב הממונה על ביקורת הגבולות – בהינתן שהמדובר במוחזק אזרח

אריתריאה אשר אין בעניינו אופק הרחקה, ומנגד עולה שאלה קרדינאלית בדבר מסוכנותו לציבור, יגיש הממונה על ביקורת הגבולות עדכון מטעם שב"ס בדבר האפשרות לצירוף המוחזק לתוכנית שיקומית של הרשות לשיקום האסיר. לעניין זה יוצע, כי עו"ס שב"ס תבחן אפשרות זו מול הגורמים ברשות לשיקום האסיר."¹⁰⁹

בדיון שהתקיים באפריל ציין מ"ט כי הוא סובל מסכרת ומרגיש לא טוב עקב הלחץ הנפשי והזמן הממושך בכלא. הדיינת שרם ציינה בהחלטתה כי בתגובה להצעתה לצרף את מ"ט לתוכנית שיקומית – מסרה רשות ההגירה כי הרשות לשיקום האסיר

¹⁰⁷ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9190581 ב-12 בפברואר 2023.

¹⁰⁸ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-13 במארס 2022.

¹⁰⁹ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-31 במארס 2022.

עוסקת בבניית תוכניות שיקומיות לאזרחי ישראל ולתושבי ישראל בלבד. הדיינת שרם האריכה את צו המשמורת.¹¹⁰

פרוטוקול הדיון הבא בעניינו של מ"ט מעיד על החמרה במצבו הפיזי והנפשי:

"מרגיש לא טוב מהלחץ הנפשי במשמורת ובכלא, וגם סובל מסכרת. לדבריו מקבל טיפול רפואי לא ראוי ולא מתייחסים לתלונותיו במרפאת שב"ס. לדבריו, האסירים האחרים מכים אותו, ולכן ביקש שיופרד לחדר אחר והתעלמו ממנו. **המוחזק החל להתלהם במהלך הדיון כי הוא רוצה לעבור לכלא אחר, וכשנאמר לו שאנשים במצבו מוחזקים בכלא גבעון, הרים עוד את קולו עד כדי כך שאנשי השב"ס שמעו ונכנסו לאולם הדיונים. חרף ניסיונותיהם להרגיעו, המוחזק המשיך לצעוק ולדבר בחוסר כבוד כלפי בית הדין וכלפי אנשי השב"ס. נוכח זאת, אנשי שב"ס נאלצו לקחתו פיזית בחזרה לחדרו. המוחזק איבד עשתונותו למשך שעה ארוכה לאחר הדיון.**"

הדיינת שרם לא התייחסה בהחלטתה למצבו הנפשי של מ"ט אך דרשה משב"ס שיגישו עדכון על מצבו הרפואי תוך שבוע.¹¹¹ בפרוטוקולים המתעדים את הדיונים שהתקיימו ביוני וביולי לא מופיעה כל התייחסות לעדכון על מצבו הרפואי של מ"ט, ולא ניכרת התקדמות כלשהי בעניינו.¹¹² לדיונים התקופתיים ביולי ובאוגוסט מ"ט סירב להתייצב.¹¹³

לדיון שהתקיים בספטמבר מ"ט התייצב ואף השיב לשאלת הדיינת כי יהיה מוכן להצטרף לתוכנית שיקום כל עוד יוכל לשוב לחייו ולפרנס את משפחתו שנותרה באריתריאה.¹¹⁴ גם בדיון הבא השיח בין הדיינת למ"ט התמקד בעניין השיקום:

"לשאלת בית הדין פעם נוספת האם יהיה מוכן להצטרף לתוכנית שיקום, השיב המוחזק בחיוב, כל עוד יוכל לשוב לחייו, ולפרנס את משפחתו. **לדבריו, איש לא נפגש**

¹¹⁰ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-24 באפריל 2022.

¹¹¹ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-19 במאי 2022.

¹¹² מתוך הפרוטוקולים שנערכו בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-9 ביוני וב-4 ביולי 2022.

¹¹³ מתוך הפרוטוקולים שנערכו בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-25 ביולי וב-16 באוגוסט 2022.

¹¹⁴ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-20 בספטמבר 2022.

איתו לצורך קידום מציאת תוכנית לשיקומו. אומר כי אמרו לו שיבואו לקחת אותו לעזרה וטיפול ועד היום לא הגיעו והוא מחכה.

הדיינת שרם ציינה בהחלטתה כי רשות ההגירה טענה בתגובתה להחלטה הקודמת שמ"ט אינו מתאים לתוכנית השיקום של המרכז "התחלה חדשה". על כן פסקה הדיינת כי על רשות ההגירה לעדכן את בית הדין בדבר האפשרות לסייע למ"ט להיקלט בתוכנית שיקום אחרת.¹¹⁵ בדיונים הבאים לא הייתה שום התקדמות בעניינו, ומפרוטוקול הדיון שהתקיים בדצמבר 2022 נראה כי מצבו הנפשי של מ"ט הידרדר:

"מבקש להתקשר לצלב האדום שיעזרו לו, משום שרק הם יוכלו לסייע לו. המוחזק כועס, צועק, משתולל ומקלל במהלך הדיון, חרף הפצרות בית הדין במוחזק לנהל את הדיון בצורה מתורבתת."

הדיינת שרם התייחסה לכך בהחלטתה:

"נוכח התנהלות המוחזק, אשר פעם אחר פעם מתפרץ ומשתולל במהלך הדיונים בפני בית הדין, תוך שאין זה נהיר האם הוא מודע לכך שהתנהגותו אך מרעה את מצבו ומעידה על מסוכנותו, אני מורה כדלקמן:

שב"ס מתבקש להמציא לבית הדין חוות דעת פסיכיאטרית מטעם המרכז לבריאות הנפש בשב"ס (מב"נ שב"ס) בדבר מצבו הנפשי של המוחזק בגדרה תינתן התייחסות, בין היתר, לשאלה האם המוחזק עלול לסכן את עצמו או את זולתו, אם וכאשר תינתן החלטה בדבר שחרורו, וכן לשאלה האם המוחזק זקוק למסגרת טיפולית מתאימה בתחום הנפש במוסדות הרלוונטיים...¹¹⁶

בדיון הבא שהתקיים בעניינו, ציין מ"ט כי הוחזק קשור למיטתו במשך 12 שעות ברצף: "אני פה עשרה חודשים, זה קשה לי. גם כמה חודשים אני לא יוצא מהחדר ולא אוכל מה שיש, ואין לי קשר עם הילדים שלי. קשה לי, ויש לי לחץ. אין לי כסף לטלפון. לפעמים אני מתקשר לילדים, אין לי מה לומר להם חוץ משאני בכלא. אני לא אלים, לא עשיתי כלום. עשיתי טעות, והגעתי לכלא, אבל שחררו אותי ובפועל לא שחררו אותי ואני

¹¹⁵ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-20 באוקטובר 2022.

¹¹⁶ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-6 בדצמבר 2022.

פה. השיניים שלי שבורים. השהות שלי פה רק עושה אותי יותר גרוע. **פה התעללו בי וקשרו אותי 12 שעות רצוף.** יש לי איסור על תנאי, אני אזהר מלעשות דברים רעים."

בהחלטתה ציינה הדיינת שרם כי התנהגותו של מ"ט מעידה כי יש לו קושי ממשי בשליטה בכעסיו, ולכן נשקפת ממנו סכנה לציבור. היא פסקה כי על שב"ס להגיב לדבריו של מ"ט בנוגע לכך שקשרו אותו למיטתו, וכן לטענותיו בנוגע למצב השיניים שלו. גם הפעם היא האריכה את צו המשמורת.¹¹⁷ בארבעת החודשים הבאים סירב מ"ט להתייצב לדיונים.¹¹⁸

בפרוטוקול הדיון שהתקיים בעניינו באפריל – למעלה משנה לאחר שעבר למשמורת – מצוין כי שני אנשי שב"ס ליוו את מ"ט "נוכח התנהגותו התוקפנית במהלך הדיונים הקודמים". כן ציינה הדיינת שרם כי מ"ט כעס, צעק והשתולל. בהחלטתה התייחסה הדיינת למצבו הנפשי של מ"ט:

"כעולה מחוות דעת פסיכיאטרית בעניינו של המוחזק, מפי גב' לוטם שוהם קרימינולוגית קלינית מטעם שב"ס, אשר ניתנה ביום 26.1.2023, אין מידע עדכני ביחס למצבו הנפשי ואין עדות למחלת נפש, ולפיכך אין עילה להתערבות פסיכיאטרית בשחרורו. בחוות הדעת צוין, כי המוחזק הופנה לראשונה לבדיקה פסיכיאטרית בחודש דצמבר 2021, ולא נמצאה עדות לפסיכופתולוגיה מג'ורית. **כן צוין, כי בבדיקה מיום 22.1.2022, עלה חשד למצב פסיכוטי וניתן למוחזק טיפול תרופתי. ובביקור בתאריך 8.2.2022, עלה כי אין עוד עדות למצב פסיכוטי פעיל וכי הטיפול התרופתי הופסק.** בנוסף, המוחזק נבדק בחודש אפריל 2022, נמצא ללא עדות למצב פסיכוטי או אפקטיבי מג'ורי, אך אובחן עם הפרעת הסתגלות.

כעולה מתגובת שרי ישראל, קצינת אסירים בכלא גבעון, מיום 8.1.2023, לעניין טענת המוחזק לקשירתו למיטתו למשך 12 שעות, הרי שהדבר נעשה לאחר שהמוחזק התפרע באגף ואף שפך עגלת אוכל. כעולה מהתגובה, צעד זה ננקט בהתאם לפקודת

¹¹⁷ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-3 בינואר 2023.

¹¹⁸ מתוך הפרוטוקולים שנערכו בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-30 בינואר, 26 בפברואר וב-27 במרס 2023.

שב"ס, לאחר אישור רופא שב"ס וריאיון עם עו"ס, ובמטרה למנוע מהמוחזק להזיק לעצמו או לאחרים.

בעולה מתגובת מרפאת שב"ס מיום 11.1.2023, לעניין טענת המוחזק בדבר הבעיות בשינוי, **המוחזק סירב להגיע לטיפול שיניים שהוצע לו מאחר שהתנגד להגיע לבדיקה זו כשהוא כבול.**"

לבסוף פסקה הדיינת שרם כי יש לשקול למנות עורך דין מטעם הלשכה לסיוע משפטי במשרד המשפטים שייצג את מ"ט:

"לאחר כל אלה ובהתחשב בסיטואציה המורכבת שבה נתון המוחזק, כאשר מחד, טמון קושי בשחרורו של אדם שעשוי להוות סכנה ממשית לציבור נוכח עבירת האלימות שבה הורשע והתנהגותו התוקפנית במהלך שהותו במשמורת ואף במהלך הדיונים שנערכו בבית הדין, ומאידך, הותרתו במשמורת למשך תקופה בלתי מוגבלת מקשה אף היא – **נראה כי נכון יהא לבחון את האפשרות שהמוחזק יזכה לייצוג משפטי מטעם לשכת הסיוע המשפטי במשרד המשפטים.** על כן, מתבקשת מזכירות בית הדין להעביר העתק החלטה זו ללשכת הסיוע המשפטי במשרד המשפטים.¹¹⁹

בחודשים הבאים נבחנה האפשרות שהסיוע המשפטי ייצג את מ"ט. דברי המוחזק המיוחסים לו בדיונים מעידים כי מצבו הנפשי עדיין קשה.¹²⁰ בדיון שהתקיים באוגוסט מ"ט יוצג על ידי עורכי הדין מיכל פומרנץ ויואב אבן זהר מטעם הסיוע המשפטי, ובדיון השתתף גם נציג רשות ההגירה אלימלך וקסלר. בתום הדיון קבעה הדיינת שרם:

"יש מקום ליצירת מנגנון מובנה אשר יקנה לבית הדין לביקורת המשמורת את אותם כלים ופתרונות פרקטיים הנחוצים לו. ישנה חשיבות כי מנגנון מעין זה ייתן מענה הן בהיבט הנוגע למתן חוות דעת מקצועיות של מומחים בתחום, אשר תהווה בסיס לקביעת מסוכנות המוחזקים המובאים בפני בית הדין, והן בהיבט הנוגע לבחינת אפשרות גיבושן של תוכניות שיקום לאותם מוחזקים, ככל שהדבר אכן בר ביצוע. ייתכן כי יש מקום לקבוע אמות מידה ברורות, באילו מקרים וביחס לאילו עבירות, יוכל

¹¹⁹ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-23 באפריל 2023.

¹²⁰ מתוך הפרוטוקולים שנערכו בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-22 במאי, ב-19 ביוני וב-16 ביולי 2023.

בית הדין לביקורת משמורת לקבל מענה מקצועי. לעניין קביעת המסוכנות ולעניין אופציות השיקום של אסירים אלה, דומה כי אין חולק כי מציאת פתרונות מעשיים כמתואר לעיל תיטיב, בראש ובראשונה, עם הציבור בישראל."

את ההחלטה ביקשה הדיינת לשלוח גם ללשכת היועצת המשפטית לממשלה, ללשכה המשפטית של משרד הרווחה, לרשות לשיקום האסיר ועוד.¹²¹ בתום הדיון שהתקיים באוקטובר פסקה הדיינת שרם על שחרורו מ"ט בכפוף להפקדת ערבות של 20,000 ש"ח ועוד 15,000 ש"ח ערבות צד ג', מציאת ערב מטעמו של מ"ט, שיאפשר לו לגור אצלו ויפקח עליו, וכן התייצבות עיתית במשרדי רשות האוכלוסין. נראה כי מ"ט לא הצליח לעמוד בתנאי השחרור ועל כן נשאר במעצר. לדיונים שהתקיימו בנובמבר ובדצמבר סירב מ"ט להתייצב, ואף עורכי דינו מטעם הסיוע המשפטי לא הגיעו.¹²² בתום הדיון שהתקיים בדצמבר פסקה הדיינת שרם על הפחתת גובה הערבות ופריסתה לתשלומים.¹²³ היה זה הדיון האחרון שהתקיים בעניינו של מ"ט, ועל כן נראה כי לאחר שנה ותשעה חודשים במעצר מנהלי – מ"ט שוחרר.

¹²¹ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-15 באוגוסט 2023.

¹²² מתוך הפרוטוקולים שנערכו בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-5 בנובמבר וב-3 בדצמבר 2023.

¹²³ מתוך הפרוטוקול שנערך בעניינו של מוחזק מס' 9158081 ב-31 בדצמבר 2023.

מתקן יהל"ם בנתב"ג

ביולי 2023 שלח ועד עובדי רשות ההגירה בנתב"ג מכתב לראש אשכול נתב"ג ברשות, אמנון שמואלי, במחאה על הקמת אוהל למסורבי כניסה לישראל בשטח שדה התעופה. במכתב נטען:

"חוסר היכולת של ההנהלה למצוא פתרונות ראויים ומקצועיים בא לידי ביטוי בפתרונות יצירתיים, בין אם מדובר בשהיית מסורבים בדיוטי פרי במשך ימים שלמים, בין אם מדובר בשהייתם בחדרי המנוחה של העובדים, וכעת הוקם אוהל החשוף לכול. פתרונות אלו הם פתרונות אשר אין להם אח ורע בכל העולם. **ביקורת גבולות במדינת ישראל 2023 מחזיקה אנשים במכלאה, בתת תנאים אנושיים, לשרוד את תנאי מזג האוויר. זוהי זילות בכבוד האדם וחירותו וזילות בתפקיד עובדי רשות האוכלוסין וההגירה.**"¹²⁴

אחד מעובדי הרשות אמר בריאיון לידיעות אחרונות ואתר Ynet:

"זה לא ראוי, אנחנו בבני אדם לא יכולים לראות יחס כזה. לאף בן אדם לא מגיע לשבת בתנאים כאלה. **מתקן המסורבים מפוצץ, יש שם רק 50 מיטות ואין איפה לאכלס את כל המסורבים. האוהל היה אמור להיות פתרון, הם טוענים שהוא ממוזג, אבל כל כך חם בחוץ שזה לא אפקטיבי אז הם יושבים בחוץ, בתוך מתחם שנראה כמו כלוב.**"

"אני עובד ברשות 15 שנה, ומתקופת הקורונה מעבר הגבולות בנתב"ג בהידרדרות. בגלל השכר אנשים לא רוצים להגיע לפה. מעוכבים ממתינים 12 שעות לתשאול בגלל שאין לנו כוח אדם, ולא מוצאים פתרונות איך לייצר להם פינת המתנה יותר ידידותית. את המסורבים לפעמים מאכלסים בחדרי המנוחה שלנו או במועדון, ויש מצבים שהם פשוט מסתובבים בדיוטי פרי יומיים-שלושה, ולפעמים גם שבוע. זה הכול תלוי בטיסה."¹²⁵

¹²⁴ מתוך מכתב ועד העובדים המקומי מעבר נתב"ג למר אמנון שמואלי, 27.7.23.

¹²⁵ מתוך: "[בחום קופח, במתחם שנראה כמו כלוב](#)": המציאות המשפילה של מסורבי הכניסה בנתב"ג, הדר גיל-עד, Ynet וידיעות אחרונות, 1 באוגוסט 2023.

בעקבות הפרסום פנה המוקד יחד עם היאס ישראל לשר הפנים משה ארבל נגד האופן שבו הוחזקו מסורבי כניסה לישראל בנתב"ג. בפנייה דרשנו את התערבותו המיידית של שר הפנים במציאת פתרון שאינו כולל כליאת מסורבי כניסה בכלוב, תחת השמש הקופחת. כן חזרנו על דרישתנו להכניס פיקוח חיצוני לבקרה השוטפת של מתקן המסורבים יהל"ם.¹²⁶ פניית המוקד לא נענתה בתגובה כלשהי, אך נודע לנו בהמשך השנה כי "המכלאה" נסגרה, והרשות הפסיקה להחזיק שם מסורבי כניסה.

¹²⁶ [לקריאת הפנייה המלאה באתר המוקד](#)

סיכום והמלצות

בדוח מעקב זה, התשיעי במספר, המשכנו להביא לקדמת הבמה את אותם מקרים שבהם זכויות האדם של מהגרים לא מתועדים מופרות כעניין שבשגרה. התמקדנו בתנאים במתקני המשמורת, בבתי הדין לביקורת משמורת ובמתקן למסורבי כניסה. למרות ההגנה הקבוצתית על המהגרים האוקראינים, שנמשכה גם בשנת 2023, חלק ניכר מאלה שכניסתם סורבה כמו גם מאלה שגורשו – היו אזרחים אוקראינים, מעשים הסותרים את המדיניות המוצהרת של ישראל ואת הסכנות הנשקפות מהמלחמה המתמשכת באוקראינה, ומעלים סימני שאלה. באופן דומה, מצאנו ניסיונות מתמשכים להרחיק בכפייה מהגרים אחרים החוסים תחת הגנה קבוצתית, דוגמת מהגרים מסודן ומחבל טיגריי באתיופיה.

גם השנה קורבנות פוטנציאליים לסחר בבני אדם, קבוצה פגיעה במיוחד, נותרו ללא הגנות מספיקות והמשמורת שלהם הוארכה שוב ושוב מבלי שהדבר יעורר ספק אצל הגוף השיפוטי. זאת למרות הנחיות מפורשות של OHCHR (הנחיה 2, סעיף 6), שלפיהן מדינות צריכות לשקול שקורבנות סחר לא יוחזקו במעצר או בכל צורה אחרת של משמורת. מתמודדי נפש, קבוצה פגיעה נוספת, לא זוהו לעיתים קרובות, ולפיכך לא קיבלו הגנה משפטית נאותה אלא רק לאחר התערבות המוקד. נוסף על כך, השנה ראינו עלייה חדה במעצר ילדים, למרות הנזק המוכח, ולעיתים הבלתי הפיך, ולמרות שהאמנה בדבר זכויות הילד (CRC) קובעת באופן עקבי וברור כי טובת הילד צריכה לגבור על שיקולים אחרים של המדינה, כולל בקרת הגירה (סעיף 3).

לסיכום, גם השנה זיהינו פערים גדולים בין המדיניות המוצהרת לבין יישומה בפועל, במיוחד עבור קבוצות פגיעות כמו קורבנות סחר, מתמודדי נפש ומשפחות עם ילדים. נראה שגם השנה חירותם של מהגרים ומבקשי מקלט נגזלה בקלות רבה מדי, והרצון להרחיק את אותם "לא רצויים" מאפיל לעיתים קרובות על החובה לשמור על זכויותיהם או לוודא עד תום שהגירוש או המעצר אינו גורם נזק למהגר.

אי לכך אנו שבים וממליצים:

1. **זכויות קורבנות סחר בבני אדם:** על דייני בית הדין לביקורת משמורת להעביר למשרד מתאמת המאבק בסחר בבני אדם וללשכת הסיוע המשפטי במשרד המשפטים החלטות ופרוטוקולים בעניינם של כלואים שדבריהם בבית הדין מעלים חששות שמא נפלו קורבן לסחר בבני אדם, וכן החלטות ופרוטוקולים הנוגעים למהגרות ומהגרים שהרשויות הכירו בהם בעבר כקורבנות סחר.
2. **הגנה על ילדים ומשפחות:** על רשות ההגירה להימנע ממעצר משפחות וילדים, ועל דייני בית הדין לביקורת משמורת לייחס משקל מכריע משמעותי לעקרון טובת הילד בבואם לפסוק בענייניהם של קטינים כלואים והוריהם המוחזקים עימם.
3. **הנגשה שפתית מהימנה:** בשימועים מול ממוני ביקורת הגבולות ובדיוני בית הדין יש להבטיח תרגום מקצועי ואמין, כמו גם לוודא הנגשה שפתית של כל המידע הרלוונטי לרבות הליכי המקלט ותרגום לשפות סימנים (כפי שהומחש בעמ' 29 במקרה של המוחזקת החירשת). שנתיים לאחר תום מגפת הקורונה, ראוי היה שהמתרגמים ישובו לפעול בחלל בית הדין עצמו ולא באמצעות ויעוד חזותי.
4. **תנאי שחרור של מהגרים שאי אפשר להרחיקם:** יש לקבוע תנאים ייחודיים לשחרורם של כלואים שאי אפשר להרחיקם עקב נסיבות שאינן בשליטתם, דוגמת היעדר טיסות זמינות, עיכוב מתמשך של רשות ההגירה בהנפקת מסמכי נסיעה ועוד.
5. **ייצוג משפטי של מהגרים שאינם כשירים לייצוג עצמי:** יש להרחיב את שיתוף הפעולה עם הלשכה לסיוע משפטי, הנכונה לייצג מהגרים שאינם מסוגלים לייצג את עצמם מול בית הדין לביקורת משמורת. בהקשר זה על הדיינים להקדיש תשומת לב מיוחדת למתמודדי נפש במעצר.
6. **מעצר של מבקשי מקלט:** ראוי להימנע ממעצר של מבקשי מקלט ומהגרים אחרים, כל עוד בקשותיהם למקלט או להגנה הומניטרית תלויות ועומדות.
7. **צמצום או ביטול הפרקטיקה של מעצר מנהלי לאחר מעצר פלילי:** יש לצמצם את תקופת כליאתם של מהגרים השוהים בישראל כחוק בכפוף למדיניות אי

הרחקה למדינותיהם, ומגיעים למעצר הגירתי באמצעות "המתווה הפלילי" או בדרכים אחרות.

8. **ניצול המתווה הפלילי למטרות פוליטיות:** על דייני בית הדין לביקורת משמורת לוודא שלא נעשה שימוש פוליטי ב"מתווה הפלילי" למעצר של מבקשי מקלט או מהגרים שאין כל עילה חוקית לכליאתם.

9. **כיבוד עקרונות המקלט:** יש להבטיח שלא יגורשו מהגרים שחייהם עלולים להיות בסכנה במדינת מוצאם, ובכלל זה מסורבי כניסה, מבלי שניתנה להם האפשרות למצות את הליכי המקלט בישראל.

יישום המלצות אלו יאפשר לטפל במקרים החריגים המוצגים בדוח זה ולצמצם את הפער בין המדיניות המוצהרת (החוק שבספר) לפרקטיקה (החוק בפועל), וזאת כדי לשמור על זכויותיהם ועל כבודם של מהגרים ומבקשי מקלט, גם אם אינם רצויים.

